

M. A. AKŞİT Koleksiyonundan

Kültür

5

Kültüre Göre Emzirmeye Yaklaşım *

M. Arif AKŞİT**

*Emzirme konusunda bir seminerde yaptığım konuşmadan alınmıştır. Kültür konusu B. Güvenç¹, Sosyal Antropoloji Dersi Notları ve Kitabından Yazarın görüşü olarak derlenmiştir

**Tıp Doktoru, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı, Neonatoloji ve Pediatrik Genetik Uzmanı, (Emekli) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi

İnsanlar bazı yaklaşımları topluma göre oluştururlar, bunun bir sistematığı var mıdır dersiniz, evet anlam olarak; Kültürlerin öğeleri ve kültürel yapı farklılıkları temel alınmalıdır.

Her kültür, kendi sosyal yapısının en üst düzeyde olmasını, diğerlerinin ona göre irdelenmesini belirtir ve diğer kültürleri bir bakıma aşağılar. Zamanımızda Yüksek Teknoloji Kültürü, Globalleşme ve Bilişim boyutu ile kendisi gibi olmayan, kendi düşünce yapısında olmayanların tümünü geri, anlamsız ve insanlık ötesi olarak yorumlamaktadır.

Etik ve Birey Hakkı çerçevesinde, temel hukuk yapısında suç işleme haksız olamaz, ceza görmelidir, ancak Global yapıda bir dokunulmazlık, iftira dahil, birçok yaklaşımı kendilerinin haksız olduğu iddiası da yer alır. Bir özellikleri toplumun öncü liderlerini, Atatürk gibi, tersi Atatürk tarafından yaşarken, konferanslarda belirtilmiş olsa da, sanki kendilerini desteklemiş gibi gösterme çabasında olurlar. Özet olarak, kültürel yapı, birçok algıyı etkilemektedir. İnsanların suç dışında davranışları, tutumları ve inanç dahil, yaklaşımlarında bağımsız, bir olduğu dikkate alınmamaktadır.

Anne sütü değil, emzirme olarak ele alınmalıdır. Memeden sağıldıktan sonra, bir süre bekletilince anne sütü olduğu söylenebilir. Sütün içindeki enzimler, hücreler, bazı kimyasal maddeler, birçok mikro elementler bozulmaktadır, bu açıdan emzirme sayesinde alınan ile bekletilen anne sütü aynı değildir.

Amerika'da toplu alanlarda emzirmenin yasak olduğu, sonra yasa ile bu hakkın, özel yerler oluşturma koşulu ile 10 Haziran 2014 tarihinde serbest bırakıldığı bilinmelidir². Bunun gibi birçok yerde, emzirmeyi gözleyen, emzirmeyi engelleyen kişilerin toplumda müdahale edilmiyorsa, birey hakları çerçevesinde hakları olduğu dikkate alınarak emzirmenin sağlanması olanaklı kabul edilmelidir³.

Özet

Kültüre Göre Emzirmeye Yaklaşım

Amaç: Anne ve emzirme yaratılışın bir bütünleşen boyutudur, buna karşın, kültürlerle çeşitli algılar ve yönlendirme ile bu doğal yapıyı sorgulamaktadırlar. Olumlu yaklaşım adı altına, zorlama ile vaz geçirme,

olumsuz yargı ile tersi davranışlar olduğu, konu ile dinsel temaların vurgulandığı dikkate alınarak kültürlerin bakış temelinde emzirme irdelenmiştir.

Dayanaklar/Kaynaklar: Kültürün 8 ögesi, Güvenç'in Kültürel bakış tanımlaması ile değerlendirme yapılmış, Kuran temelinde ve İnternet ile olaya katkılar sağlanmıştır.

Giriş, Tanım: Bu Makale emzirme ve emzirme tekniklerini içermemekte, genel insanların kültürel algılarından söz edilmektedir. Doğru veya yanlış değil, Yazarın görüşleri altında sunulmaktadır. Suç unsuru taşıyan yanlış/ceza, diğerleri ise bireyin tutumu ve davranışı olarak yorumlanmalıdır.

Sonuç: İnsan, anne birey olarak rıza şartı ile emzirmesi söz konusu olsa da birçok baskı ve etkileşimler olduğu görülmektedir. Uyarma bile anlam olarak bilgilendirme olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır.

Emzirme de başarı, en az 6 ay tek başına anne sütü almasını sağlamak olduğu unutulmamalıdır.

Yorum: Anne olan, annelik kavramını taşıyan kişi zaten emzirmeyi öngörür, bunu düşünmeyene de zaten zorlama ters tepebilir, bebeğin reddine kadar gidebilecek boyuta gelinebilir. Bu açıdan emzirme konusunda uzmanlaşan kişiler, mutlaka genel etik yaklaşımlar içinde olmalıdırlar.

Anahtar Kelimeler: Anne, emzirme ve kültürel emzirme algıları

Outline

Insight of Breast-feeding according to the cultural perceptions.

AIM: Mother and breastfeeding is the two concepts, indicating together with. Thus, cultures surrogated this creational status, and be as negative by indicating positive, and positive by negative takings, as controversy. Thus, connected at the religion, so confusing the conception, natural application. So, this Article evaluated these at cultural perspective.

Grounding Aspects: From the 8 constraints, at Güvenç indications, for the cultural standpoint. Quran indications and internet indications evaluated.

Introduction: This article not at breastfeeding and techniques about it. General perception about the process, at the Cultural contemplation. This is not being as true or false, the Author's thoughts, views, thus illegal act is crime, other attitudes and behaviour of an individual.

Notions: Even informed consent is the factor, for breastfeeding, not any oppression applied. If in pressure, the rejection of the baby encountered. The educators therefore medial education at ethical consideration be known and functional.

Conclusion: The mother at nature be giving breastfeeding, so it is united concept, letting as routine natural way, being successful, thus it means at least 6 months be only at breastfeeding.

Key Words: Mother and breastfeeding, cultural aspects on breastfeeding

Giriş

Eğer bir kültürel bakış açısında, kalıp içinde iseniz, tüm verileri bu açıdan bakar ve irdelersiniz. Bir anneye çocuğunda inek sütü alerjisi olup, sindirme sorunu çekiyordu, bu açıdan neden anne sütü vermediğini sordum, verdiği cevap bir kültürel simgeyi belirtmesi açısından önemsenabilir.

Anne, "ben niye anne sütü vereyim, ben bu Köyün Liderinin kızım, ben Ağanın kızım" dedi. "Bizim köyde fakir ve bir şeyi olmayan kişi, anne sütü verir" diye ekledi. Biraz parası olan ve hayvanları olan ise, hayvanların sütünü verirler. Bizim gibi aileler ise, yabancı mamaları süt gibi veririz" dedi. "En pahalı mamayı yaz, ben ondan vereceğim" diye de ekledi. Anne sütü alanlarda hastalık oluyor mu, onların çocuklarının gelişimi nasıl diye sordum. Hakikaten her biri hiç hasta olmadı, aynı zamanda bizim çocukları güreşte yenerler diye cevap verdi. "Ancak, onlar mikroplarla iç içe oldukları için, çelikleşiyorlar ve bu açıdan sağlıklılar diye gerekçe sundu. Öneli olan, mama veren aile, mama veren anne olmak, bu bir sosyal statüdür" diye belirtti. "Anne sütü vermez misin, denemez misin" diye sordum. "Kesinlikle, alay konusu

olurum, Ağa kızı anne sütü veriyor dedirtmem dedi. Ama başka annenin sütünü satın alayım, emzirteyim diye ekledi.

Bu yaklaşımlardan sonra, bu görüşte olanlara, anne sütünü sanki ilaç gibi, kaşık ile verdirmeyi ve bir bakıma ilaç gibi vermeyi alışmalarını sağlar oldum. Başarılı olduklarım olmuştur.

İlaç gibi her iki saatte bir 3-5 kaşık anne sütü verilmesi reçete gibi önerir oldum.

Köyde alay konusu olacağını düşünen anneye emzirtmek zor ise, anne sütünü kıymet bindirmek ve bir değer olarak vermek gereklidir.

Bu arada anne sütünün zararları konusunda yazılı olmasa da sözlü birçok ifadeler vardır ki, bunlar hekimlerden, sağlık elemanlarına söylenmez, onlardan saklı olarak konuşurlar.

Genel Değerlendirme

Emzirme konusu, tıbbi bilimsel çalışmalar ve bir mucize ile karşı karşıya olmamız nedeniyle, giderek artan boyutta hayranlık ve yasal düzenlemeler oluştuğu da gözlenmektedir. Kaliforniya 2014 yasal düzenlemeler ile emzirme toplumda verilmesi ile kabul gördüğü belirgindir. Ülkemizde ise, her birey sorulunca olumlu görüş bildirirken, aksi söylemi belirten hayretle karşılanırken, buna karşın, 2 aydan sonra uygulama giderek azaldığı, zamanla bebeğin büyümesi ile oranın düşmesi de bir gerçekliktir.

Kültürlere göre bir irdeleme yapalım.

Toplayıcı, Gezici Göçen gruplar, Klan Kültürü

İnsanların Orta Asya'da iken adının yaratılışına uygun sonradan konması, bu açıdan 20 yaşından sonra konulduğu bir gelenek ve bir olgudur.

Bir örnek boyutunda Yunus Emre'yi ele alırsak; Yunus⁴, eski İbranice Yunah kelimesinden türetilmiş, kumru denilmektedir, sonra bu balık tarafından yutulan peygambere dönüşmüştür. Kumru insanlara yakın bir kuş yanında, şiirsel boyutu ile Yunus Emre'ye yakıştırılmıştır. Emre⁵ TDK; aşık, tutkun, müptela, kardeş, arkadaş anlamında olduğu ve Yunus Emre'ye uygun olduğundan bir kuşku da yoktur.

Anlatılan, dinlediğim bir hikâyede; Yunus Emre Taplık (Beğendik demek) Dergahına gelince, ilk sabah, *Kuran'ı 3 defa hatim indirdiğini/baştan sona 3 defa okuduğunu* söylemiş, soru olarak *düşündün mü* denilmiş. Gülümseme ile, *yavaş, yavaş, sindire sindire ve anlayarak, kavrayarak okunması, Kuran öğüdüdür* denilmiş. Ertesi gün, uykusuz bir şekilde, sadece *Elhamdülillah Rabbi Alemin/Alemlerin Yaratıcısına Şükürler Olsun cümlesinde kaldım* demiş. Peki *Bismillah/Allah'ın adı ile başarıları* nasıl geçtin demişler. Allah tanrı/ilah değildir (La ilah/ilah değildir), bir yaratandır.

İşte bu boyutta olduğu için adı Yunus Emre olmuştur. Kendisinin ölmesinden sonra yazılmış olan şiirlerde, aynı düzende olduğu için Yunus şiirleri olarak adlandırılmaktadır.

Ülkemizde de isimler göbek adı ile konması, birisi geleneksel olan, diğeri de arzu edilen boyut olmaktadır. Mehmet, Muhammedin kısaltılmışı olup üstün kişi denilmekte, peygamber sülalesi ötesinde, o sülalenin eğitici rolü olmalıdır. Genel anlamda Yazar, çocuklarının adını, eşi ve kendisinin sülale adlarına göre oluşturmuştur. Adların abla veya ağabey tarafından konulması ile bir kabullenme boyutu olarak önemli görülmüştür.

1) Aile:

Aile yapısına göre tutum ve davranışlar ortaya çıkmaktadır. 1) Aile birbirini koruyan ve gözetken ilk halka olduğundan, zorunlu durumlar, seyahat ve göçme durumlarında anne ve bebek bütünleşmekte, hiçbir iş yaptırılmamakta, taşınmaktadır. Annenin görevi, bebeğine bakmasıdır. 2) Daha büyük aile yapısında, bebeğe daha önce anne olmuş tecrübeli bir kişi bakmakta, anne daha ziyade yönetici gibi olmaktadır. Lohusa dönemlerinde annelerin sorunlarının olması,

memenin iltihapları ve kanamalar gibi durumlar önemsenmektedir. 3) Bebeği emzirme, emziren kadınlara bırakılmaktadır. Bu şekilde annenin sağlığının bozulmaması esastır. Bu toplumdaki üst sosyal sınıf anneleri için de geçerlidir.

Özet, şu veya bu şekilde anne kendi annesi olmasa bile anne sütü almakta, özellikle emzirilmektedir.

2) Kültürel kaynaklar, Sanat:

Anne aktif iş üretme yerine, halı dokurken, ki zorlamadan, bir sanat ve sevgisini işlemesi istenir. Bebeğin patisini diker, ayrıca çeşitli bebek giysilerini hazırlar veya hazır olanlara kabile simgesi veya ailenin işaretlerini koymaktadır.

Takımlar dikkate alındığında, bir Galatasaray takımını tutan ailede, lacivert renk bulunmaz, kırmızı ve sarı boyutu hakimdir. Birçok simge artık anlamını yitirmiş olsa bile estetik olarak bakılmaktadır.

Ankara'nın 80Km mesafede, taşlara oyulmuş Gündül Resimleri ve Şekillerin MS552 yıllarına ait olduğu, bu Bölgenin Türk Göçmenlerinin yerleştiği bilinmektedir⁶. Bu şekiller, Altay Türkleri, gibi Orta Asya Türk Boylarında da aynıları vardır. Bu şekiller, avlanma yanında, diğer sosyal olayları da kapsamaktadır.

Her ailenin geleceği yeni nesil olduğu için, bu törenlerle karşılanması yanında, bebeğin kabile olarak kutsandığı da anlaşılmaktadır. Anne sütü kutsaldır ve her veriş bir kutsama niteliği taşır, ayrıca genetik açıdan da önemlidir.

3) Çevre:

Bir tehlike var olduğunda, ya mücadele edilecek veya göç kaçınılmazdır. Çölleşen topraklarda yetişen bitki sayısı da kısıtlı iken, ılıman iklimlerde bitki çeşitliliği binlerce boyuta ulaşmaktadır. Buzullarda ise, sfagnum yosunu tek bitki yiyeceği, bitkiden alınan besin olabilmektedir. Çevre ile mücadele yerine göç daha avantajlı, tek çözüm olabilmektedir.

Homo sapiens, sapiens 'in 170-200bin yıl önce ilk genetik buluntusunun Afrika Nil nehri kaynakları olduğu, 70-100bin yıl Afrika'da kaldıkları, Sahra mümbit arazi ve ormanlık iken, havanın 25bin yıl önce ısınması ile, buzlar erimiş ve Akdeniz bir 260 metre bir havza ve ufak göller var iken, Cebelitarık boğazı açılmış ve Karadeniz'e kadar deniz dolmuştur.

Bu arada göçler 3 ana koldan olmuş, a) Kafkasya'dan Asya'ya, Bering boğazından Amerika'ya, b) Anadolu'dan Avrupa'ya ve c) Arabistan'dan Okyanusya ve Çin gibi yerlere göçmüşlerdir.

Kabile, savaşçı olmayı gerekli kılsa da savunma temelli olmalı, toplum ile uyumlu ama kimliğini korumalıdır. Almanya'ya işçi olarak gidenler, yerleşik yerleri olsa bile, göçmen yapısında olmuş ve kimliklerini korumuşlardır, ki elbet kültürel karma değişim oluşmuştur.

Türk Boylarının birleşme boyutu olduğu için, Asya'da büyük İmparatorluklar kurulabilmiştir. Bu yok etme değil, birlik olarak güç kazanma şeklindedir.

Ekonomik yerleşim bir nehir kenarı, bir hayvan otlatılacak yer olmakta iken, güvenlik boyutu da öne çıkmaktadır. Kirlenen yerlerden ise terk edilecektir. Zaten yazlık ve kışlık yerler farklıdır. Söğüt ve Domaniç, Osmanlı yazlık ve kışlık yerleşim yerleridir.

Zamanımızda da güvenli yerler olarak, Türkiye'ye Suriye dahil birçok yerden göç olması, buldukları yerlerde teröristlerin onları öldürmesi, sürmesidir. Bu tehdit altında olan boyut, doğal göçebe kültürünü oluşturur.

Aile ve kabile büyükleri, gelenek olarak emzirmenin sürdürülmesini, yaşamsal boyut olarak alırlar. Her yer emzirmeye uygun hale getirilmelidir. Yolda da emzirme yapılabilir.

4) Eğitim:

“Eğitim şarttır, sorun ancak eğitim ile çözülebilir” sözü, kültürlerde bir emir ve kuralı öğrenme, bireyselliği kaybetme, bir ekip içinde olması, kişilik, bireyselliğin ortadan kaldırılması anlamındadır.

Varlık için emzirme gerektiği kavrandığından emzirme eğitimi doğal olarak daha önce doğum yapmış ve süt vermiş kadınların eğitim yapması bir zorunluluk gibidir.

Her birey kabiliyeti ve kapasitesine göre eğitim verilmektedir. Başarısızlık kabileye aittir, yanlış seçim denilir.

Eğitimde amaç, barış içinde, kendi grubu içinde kardeşliktir. Futbol takımında da elemanların takım maçlarını bilmesi, kimin gol attığı, nasıl attığını da bilmesi beklenir.

Gebelik ve annenin emzirmesi de bir toplumun bilmesi ve ona göre yaklaşımların yapılmasını, çevrenin de desteklemesinin önemli olduğudur. Kabilenin genişlemesi, yeni nesil ile olmaktadır, bu açıdan her doğum sağlıklı olması için, her türlü eğitim yaklaşımı doğru boyut olarak görülür ve izlenir.

Diplomadan önemlisi, yapılan ve tadılan lezzet, mutluluk önemlidir.

5) Din/Devlet/Yönetim boyutu:

Kuran⁷⁻⁸ açık ifadesi ile iki yıl kadar “2/233 *Anneler çocuklarını -emzirmeyi tamamlamak isteyen kimseler için- tam iki yıl emzirirler. Annelerin yiyeceklerini ve giyeceklerini örfe uygun biçimde hazırlamak çocuğun babasına aittir. Hiçbir benlik yaratılış kapasitesi dışında Bir şeyle yükümlü tutulamaz. Anne çocuğu yüzünden, çocuğun babası da kendi çocuğu yüzünden zarara sokulmasın. Mirasçı için de aynı ilke uygulanır. Eğer anne-baba karşılıklı anlaşma ve danışma sonucu çocuğu süten kesmek isterlerse, kendilerine günah yoktur. Çocuklarınızı sütanneye emzirmek isterseniz, örfe uygun olarak belirlediğiniz ücreti güzelce teslim etmek şartıyla, bunu yapmanızda bir günah yoktur. Allah’tan korkun ve bilin ki Allah, yapmakta olduklarınızı en iyi biçimde görmektedir.”* emzirecekleri belirtilmektedir.

Bazı vurgular:

--**Emzirmeyi tamamlamak isteyen kimseler açısından emzirmeli denilmektedir.** Zorlama olarak değil, bir yarar temelinde olmasına karşın, rıza şartını da gerekli tutmaktadır. Bazı kabilelerde anne sütü ile genetik boyut geçeceğine inanılmakta, bu açıdan evlenme sakıncalı denilerek, bir bakıma dinde olmayan bir yasaklama getirilmektedir. Bireye özgüdür, diğerleri karışmamalıdır. Toplumun yapacağı bilgilendirme, doğrudan bilimsel kanıtlara dayalı konuşulmalıdır. Kararı birey, anne, daha doğrusu aile vermelidir.

--**Tam iki yıl emzirirler** ile süre belirtilmektedir. Bu süre, azami süre olup, vurgu, tam sürmeli denilerek, kısa değil, uzun tutulmasını amaçlamaktadırlar. Çocuk Psikiyatrisi açısından bağımlılık boyutu ileri sürülebilir, ancak bu dönem 2-5 yaş arasında olduğundan, 2 yaşında kesilmesi ile bu önlenilmektedir.

--**Annelerin yiyeceklerini, giyeceklerinin sağlanması** boyutu ile, annelerin geçinme derdine, giyinme derdinden kurtarılmalı, tamamen bağımsız şekle getirilmelidir. Bu elbet kendi rızasına göre olmalıdır. Burada temel annenin işlevi emzirme olmakta, tüm diğerlerinden ayrı tutulması gerektiği belirtilmektedir.

--**Örfe uygun biçimde hazırlamak, tam desteklemeli** olması, toplumun desteğinin sağlanması, anne karışır diyerek uzaklaşamayacağı da vurgulanarak belirtilmektedir. Tarım Kültüründe ise belirli gelenekçiler, yaşlı kadınlar buna karar vermektedirler. Endüstri kültüründe ise, firma, fabrika usullerine göre izin alabileceği, Amerika’da 2014 yılında onay aldığı da belirgindir. Yüksek Teknoloji Kültüründe ise belirli araştırma, çalışma, medya öne çıkmaktadır. Bireyin bağımsızlığı Kültüründe de yine bireye dayalı olduğu açıktır.

--**Destek sağlayan baba, aile, gerekirse devlet olmalı** yaklaşımında, Anne sütü eğitim programları, Bebek Dostu Hastaneler gibi yaklaşımların önemi belirgindir. Burada inanç boyutu olarak belirtilmektedir. Emziren anne, Ülkemizde maddi destek almaktadır.

--**Benlik kapasitesi dışında talep olamaz** yaklaşımında da birey hakkı en üst boyutta ele alınmaktadır. Bu açıdan emzirme yaklaşımı gebelikte, daha erken tüm insanlara, bilim temelinde yapılması belirtilmektedir.

--**Kendi çocuğu yüzünden aile, zarara sokulması** notu önemlidir. Burada evlilik dışı olan çocukların ve annelerin de desteklenmesi, devlet bakımına alınmasını gerekli görmektedir.

--**Yaratılış dışı karar vermek, emzirmemek, suç/günah değildir** vurgusu önemlidir. Anne sütü her doğum yapandan, mutlak istemek değil, yapmadığı içinde suçlu gibi algılamakta kabul edilmemektedir. Bu doğrudan birey talebi, yapmadığı zaman da suç, ceza kapsamında olmadığı açık olarak belirtilmektedir.

--**Yaratılış başka şekilde yerine getirmeli** notu da bulunmaktadır. Eğer çeşitli nedenlerle, gerekirse istememesi, gerekirse hasta olması, hangi açıdan olursa olsun, yaratılışa uygun olabilmesi için, başka süt veren kadından, süt anneliği istenebilir. Bazı ailelerde akrabalar arasında süt paylaşımı gözlenmektedir.

--**Yaratılışa karşı olmaktan sakınmalı, korkmalı** yaklaşımının, karar ne olursa olsun, aykırı ve anlaşılmaz, gerekçeler ile, emzirme boyutunda genetik kök hücre gibi hücre, maddelerin alınması ile akrabalık oluştuğu ve bu açıdan mahzurlu olduğu gibi, hususlar belirtilmektedir. Bu durumlar için, kayıt tutularak, gerekirse nüfus dairesi boyutunda not konulabilir. Emzirme aleyhine konuşma yapanların, etki oluşturanlara da karşı çıkılmalıdır.

--**Tedbir alınmalı** boyutunda, doğumdan sonra değil, gebe kalmadan önce, gebelikte özel eğitim ve beslenme tekniklerinin öğretilmesi önemlidir. Bebeğin yatağına biberon konulması bile bir en azından tedbirsizlik, bir farklı mesaj vermektir.

--**İyilik ve güzellikte, nimet üzerine olmak** yaklaşımı unutulmamalıdır. Annenin emzirmesinde güdülen hedef, beslenmenin ötesindedir.

Özet olarak:

- **Emzirme gibi bir yaratılış boyutu ötesinde** insanların sağlıklı olarak varlık yapısı, sosyal ve kültürel açıdan kişilik ve bir düzeni oluşturmaktır. Hiçbir hayvan yüksek mikrobik ortamda olduğundan dolayı, kendi anne sütü almaz ise ölür. Bu açıdan süt ticareti yapanlar, önce enikleri beslerler, sonra satış için inekler sağılmaktadır.

Kabile kültüründe: Yenidoğan kabilenin devamlılığı için önemlidir, bu açıdan verilmesi yaşamsal önemlidir. Hristiyanlarda Katolik inanışta olanlar, sperm dahil boşa atılamaz, bu açıdan mastürbasyonu da yasaklardır. Ne kadar çok çocuk olursa, o kadar etkin olunacağı düşünülmektedir. Birçok gruplar, yeni nesil açısından, ortalama binde 5,2 çocuk sahibi olurken, yeni doğanların ölmemesi ile bu oran 2,3 orana inmiş, bazı yerlerde ise 1,4 oranında olunca endişelenme gözlenmiştir. Mevcut nüfusun korunması için, istatistik boyutunda minimum 2 olacağı için, burada 3 yaşayan çocuk önerisi ile devamlılık öngörülmektedir. Bu açıdan emziren annelerin çocuklarının ölmesi nadir boyuttadır denilebilir, emzirme mutlak desteklenmektedir.

Tarım Kültüründe: Şehirlerde mahalleler, kasaba ve köylerde oluşan boyut olarak, yerleşim yeri temelinde bir yapılanma olmaktadır. Tümünde varlığın devamlılığı önemlidir. Köylerde anne ve bebek boyutu kalmayınca, yaşlı nüfusa terk edilince buraları yokluğa gitmektedir. Birçok yerleşim yeri bu açıdan ortadan kalkmıştır. Knidos 100bin üstünde nüfus varken, ticaret yolunun denizden, karaya geçmesi ile taşınmalar, göçler olmuş ve yeni nesil, çocukların olmaması ile aktivitesi kaybedilmiştir. Anne sütü burada öne çıkmakta, verilmiyorsa süt-anne kavramı yaratılmaktadır. Mutlaka çevrede doğum yapan ile bir çözüm bulunabilmektedir.

Endüstri Kültüründe: Yetişmiş insanların işçi ve emek gücü olması ve iş kaybı olmaması açısından kadınların evlat sahibi olması büyük sorunlar yaşamışlardır. Birçok tarihsel verilerde, anneler çocuklarını ön ve arkalarındaki torba gibi, taşıyarak, pamuk toplamakta, iş yapmaktadırlar. Amerika'da daha 2014 yılında toplumda emzirme hakkı verilmesi de dikkate çekmektedir. En büyük emzirme darbesi bu dönemde yaşanmıştır. Emzirme yerine, başta inek sütü, sonra da pazarı olduğu için, anne sütüne adapte edilmiş mamalar piyasaya sürülmüştür. Anne sütüne uyarlandığı için, korkusuzca içirilebilir denilmiş, oluşan sorunlar

için de yeni ürünler piyasaya sürülmüştür ve halen sürülmektedir. Yenidoğan beslenmesi büyük bir Pazar şekline dönüştürülmüştür.

Yüksek Teknoloji Kültüründe: Emzirme bir sanayi ve bir özel gelir getirici boyut bunun yanında da bireyler için maliyeti yüksek olmuştur. Bebekler için özel imal edilen elbise, yatak ve çeşitli biberonlar piyasaya çıkmış. Hekim detaylı bilgi sahibi olması zorunlu olmuştur. Büyük emzikli biberon mu, küçük emzikli mi tercih edilmeli idi? Her birinin kendisine göre avantajı olup, tercih büyük emzikli olmalı, bu da yeni ürün olduğu için pahalı ve ithal olarak gelmekte idi. Bu Pazar halkasından emzirme yaparak çıkmak gereklidir.

Birey Hakkı Kültüründe: Yaratılış gereği birey, anne ve baba bilgilendirilmeli, özel anne sütü konusunda uzmanlaşmış kişiler, hekim, hemşire ve emzirme danışmanları yetişerek yaklaşım yapmalıdırlar. Doğum öncesi ve doğum hemen sonra ilk ağzın verilmesinin önemi dahil, birçok teknik konu ve beceri uzmanlaşmış kişilerce verilmektedir. Başarının artması ve Kültürel değişimin bozan yapısının tekrar düzenlenmesi hedeflenmektedir.

- **İnsana, zorlama yapılamaz, rıza şartı vardır** konusu önemlidir. Kabile, Tarım, Endüstri ve Yüksek Teknoloji Kültürlerinde doğrudan veya dolaylı olarak bir zorlama vardır. Gerçekte ise Anayasamızın 17. Maddesi dahil⁹, rıza şartı önemlidir, bunun da ancak bilgilendirmeden sonra olabilecektir (*I. Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı: MADDE 17- Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tâbi tutulamaz*).
- **Bilgilendirme¹⁰:** EsOGÜ TF İlaç Klinik Araştırmaları Etik Kurulu, AYDINLATMA ve ONAM/RIZA FORMU, 2011. (Hazırlanan kaynaklar: NOT: a) HHY= Hasta Hakları Yönetmeliğinde belirtilenler, AYRICA 19 Ağustos 2011 gün ve 28030 Sayılı Yönetmelik SUNULANLAR EKLENMİŞTİR, b) Açıklamalar = “Eşit Sağlık Hakkı Formu/EXPLANATORY Model”den de Yasa ve Yönetmelikler yanında ayrıca yararlanılmıştır. (Behrman, R.E. Kliegman, R.E. et al. Nelson Textbook of Pediatrics, 16th ed. W.B. Saunders Company, Philadelphia, 2000, sayfa.10) c) Gönüllüler üzerinde yapılacak çalışmalarda etik açıdan sorgulanması istenenler de ayrıca eklenmiştir.)
- **Minimum (6 ay) değil, maksimumun (24 ay) süreç hak olarak verilir.** Haklar minimum değil, maksimum süreç olarak verilmesi dikkate alınmalıdır. Hak ediş en üst makama, rakama göre oluşturulması önemlidir. En az altı ay emzirilmeli yaklaşımı ise en alt boyutu belirtir.
- **Hak edışı veren kişi, her açıdan desteklenmeli** vurgusu önemlidir. Emzirme yeni bir iş olarak ela alınmalıdır. Ödev, görev denilince, diğer işlerin arasına sıkıştırılması ile sorun çözülemeyeceği için, emzirme kesilir.
- **Örf, adet kısıtlamalar, şartlı olarak değil, tüm hakları talep etmeden vermek, her doğum yapana sağlık teşkilatı otomatik sağlamak hedef olmalı** yaklaşımı önemlidir. Bir konuda toplumsal esaslar olabilir, bunların en alt değil, en üst olandan sağlanması belirtilmektedir.
- **Emzirme yaklaşımı toplum, ailenin doğal ödevidir** notunda, ödev ve görev annenin çevresine öngörülmektedir. Yapılacak işler elbet olacak ama annenin işlevi tek emzirmek olmalıdır.
- **Her birey kapasitene göre işlev yapar** notu bir gerçeği yansıtır. Anneler temelde niye anne-sütü vermedi, emzirmedi gibi suçlamalar ile de karşılaşmaktadırlar. Burada kapasite önemlidir, istemiyorsa, zorla emzirtmek de doğru olamaz, heves, istek yaratılmalıdır.
- **Zorlama hiçbir şekilde kabul edilemez** tüm insanlık boyutunda, bireylere rıza ve kendi davranışlarının bağımsızlığı öngörülmektedir. Sadece suç var ise, bunun engellenmesi esastır, TCK bu yöndedir¹¹ (*Ceza Kanununun amacı: Madde 1- (1) Ceza Kanununun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir.*). Sağlık elemanları için ek madde vardır (*Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi: Madde 280- (1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirtir ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren*

sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır). İnsanlıkta zorlama kabul edilmemesi ötesinde, sağlık boyutunda ise toplumu koruma ve gözetme görevi de verilmektedir.

- **Yükümlülük, insanlık üzere olmasıdır.** Emzirme konusunda yükümlülük hiç yok anlamında olmadığı ortada ise, bunun boyutu yaratılış ve insanlık açısından dır. Bu kavramda olan bir sağlık elamanı, emzirme konusunda bilgi vermesi, teknik öğretmesi boyutunda, neden yaptığı sorulduğunda bir insanlık görevidir demesi rahatlatır. Yapması veya yapmaması değil, sadece teknik ve beceri olarak eğitilmelidir. Bu kapsama erkeklerin de girmesinde bir sakınca olamaz.
- **Suç dışında karışmak, müdahale olamaz, yapılamaz.** Türk Ceza Kanununda da açık ifade edildiği gibi, tüm davranışlar birey hakkı ve bağımsızlığı çerçevesindedir, karışamaz. Suç işlenmesini önleme dışında bir müdahale boyutu hukukta tanımlanmamaktadır.
- **Zarar ve zulüm hiçbir zaman, şartta gerçekçe olamaz.** Emzirmeyen anneye, zarar ve tercihi açısından bir bakıma çocuğuna zulüm düzenlediği, haksızlık yaptığı belirtilemez, bu karşı bir suç niteliğindedir. Bu söylenemez, bu yaklaşım bu kavramda değil, bireysel tercihtir.
- **Zarar olmadıkça, farklı yaklaşımlar suç değildir.** Anne sütüne benziyor, anne sütünü arttırmak veya anneyi emzirme konusunda çeşitli bilim dışı öneriler yapmak, farklı yaklaşımlar ile yaklaşımlar, bu konuda uzman kişilerin denetiminden geçmelidir. Zarar olmadıkça bir sosyal ve kültürel boyuttur.
- **Nimet üzere, değer ve nimet amaçlı yaşamak önemlidir.** Emzirmenin amacı sadece beslenme değil, beslenme, yaşam, varlık ötesidir. Bu açıdan, basit olarak emzirme değil, yatak, karyola ve bebeğin konumu dahil birçok yaklaşımların yapılması önemlidir. Anneye destek olmalıdır. Ancak gelen çiçeklerin suları ve birçok boyutlarında mikrop ötesi, tek hücreli amipler olacağı için, zararlı kabul edilmelidir. Saksı ötesi, suda kesilmiş çiçekler, vazo içinde olanlar bile zararlı olacağı kabul edilmeli, anne ile temas edilmemelidir.
- **Yaratılıştan korkma değil, tedbir, önlem alma önemlidir.** Bazı anneler sütüm yeterli olur mu, sütüm zararlı olabilecek mi şeklinde birçok bilgi, internetten veri alabilmektedirler. Bu veriler ve bilgiler incelenmeli ve bilimsel çürütülmelidir. Saçma, anlamsız, zorlamacı ve peşin hükümlü olan cevaplardan kaçınılmalıdır.
- **İnsanlık üzere, sevgi ve saygıda olmak önemlidir.** Anne sütü bir canlı varlıklar, memeliler açısından da bir bütünleşme ve gelişim boyutunu tüm insanlığa yaymanın bir aracıdır. Bir toplum, en zayıf noktası anne, bebek ve bunların emziren anne olmaktadır, olmalıdır.
- **Bunlar yaratılışa uygun yaşamak demektir.** Emzirme sayesinde yapılan, insanların yaratılışlarına göre yaşamasıdır.

Kabile yönetimi, toplumun, ailenin yapısı ile uyum sağlamalıdır. Kabilelerde çatışmalar, grupların dağılmasına neden olabilir. Bu açıdan, sıklıkla uyum, karşılıklı denge sağlanması, yönetimin işi olmaktadır.

Rıza şartı bu açıdan önemlidir.

Kabilelerde bireyler ile çatışma olmaması için, rıza şartı önemlidir, ancak aksi durumda da birey geleceğini düşünmesi gerekir. Anne sütü eğer bir kutsal ve kabilenin önemli bir vurgusu var ise buna uymak ister. Eğer sosyal düzey olarak mama vermesi gerekiyorsa, bundan kaçınması zordur. Hekim söylese bile, muayenehaneye giderken besler, evde ise mama verir. Kundağa karşı olan hekime bebeğini götürürken açar, babaanne korkusu ile evde kundak yapabilir.

Alış-Veriş, Market: Kabile kültüründe ürün, ürün takası ile değiştirilmektedir. Para çok geçerli değildir, kişiler ürünü inceler, kendi ürünü ile takas yapar. Burada anlaşma için, el sallamak bir adettir, halen kurban alırken Ülkemizde de uygulanmaktadır.

6) İnsan:

Her kültürel yapıda temel olan insandır, bu açıdan eş/anne olunması da bir seçicilik ile olacaktır. Evlilik boyutu ötesinde çocuk sahibi olmak farklı bir düşünce ve yaklaşımı gerekli kılar. Birçok aile yeni nesil istemediği de bir gerçektir.

Bazı kabilelerde, belirli sosyal sınıfta olanın sayılı çocuk sahibi olması, sosyal üst sınıf az çocuk sahibi olması istenirken, alt sınıf ise çalışacak eleman açısından çok çocuk istenebilir. Bu nedenle insanın hem sağlıklı ve hem ölmemesi için emzirmenin belirli kademelerde zorlanması da gözlenmiştir.

Bazı toplumlarda, çocuk için para ödenmesi ile, küçük yaşta çocuk sahibi olunur, onun sayesinde yaşamını sürdürebilirler.

7) Sağlık algısı ve yapısı:

Emzirmenin doğrudan sağlık ile bağlantılı olduğu bilindiği için, özellikle ilk gelen ağız sütünün mutlak verilmesi boyutu dikkate alınınca, emzirme devam etmese bile, 1-2 ay emzirmek neredeyse tam orana yakın olmaktadır.

Tam sağlık açısından 6 ay en az, tam anne sütü denilmesi bu nedenle öne çıkmaktadır.

Kabile kültüründe, aile ötesinde klan, grup emzirmeyi önemsemiş ise, göçlerde bile anne ve bebek arabada gider, yürütülmez. Zamanımızda kamyon ile nakledilirken kasada değil, önde şoför yanında gider.

8) Teknolojik boyut:

Bir kabile yapısında, emzirme öncesi doğum ve lohusalık yapısı bir daha önce yapan ve becerikli olanlar tarafından bir görev olarak ele alınır ve sağlanır.

Bu yapı olması ile üstün bir emzirme oranı ve etkinliği yakalanmış ve ekonomik katkısı da önemlidir.

Ekonomi sadece ucuzluk kavramından ötedir. Etkin, verimli, işe yarayabilir, bulunabilir, mutluluk veren, sosyal katkısı boyutu da olan konular Ekonomi Biliminin işi olmaktadır. Bu açıdan en ideal örnek emzirmek olmaktadır.

Anne sütü alan, emziren çocuklar kendi doyma durumuna göre süt aldıkları için, bunların ekonomik ve doyabilen çocuklar olduğu, şişmanlık geliştirmedikleri, kısaca etkin bir ekonomik yaşamları da oluştuğu öne çıkmaktadır.

Tarım Kültürü:

Kabile Kültürü olarak klan, grubun liderinin özellikleri ve yönetiminden, yerleşik yerde, her bireyin bir görevi ve sosyal sınıf daha belirgin olduğu için, yapılacaklar bellidir. Yaşlı olanlar buna göre yaklaşımları düzenler ve gerekenleri yaparlar. Hukuk düzeni geleneklere dayalıdır.

Emzirme konusunda sosyal sınıfa göre yaklaşımlar nasıl düzenleniyorsa ona göre yapılandırılmalıdır. Fakirler anne sütü, orta sınıf hayvan sütü, üst sınıf ise özel mamalar ile çocuklarını büyütürler. Rikets İngiliz sosyetesinin bir karakteristik yapısı olduğu sanılmakta idi. Katolik inanişta papa, daha sonra mahalle papazı sözü geçerlidir, bu açıdan klan kültürüne yakın bir düzenleme iken, Yahudilerde de gelenek kültürü geçerlidir. Araplar Yahudi Kültürü iken, İran Molla ile Katolik Kültüründe yapılanmaktadır. Ayrıca her yerleşim yerinde örf, adet farklı olduğu için, varlık açısından en yakındaki en istenmeyenler olabilir, kale duvarları, kapı kilidi komşular içindir.

Kendi memleketinizde olsanız bile, emzirme konusunda hekim ve uzman olmanız, o köyün usul ve adabına uygun değilse, kabul görmezsiniz. Bu açıdan ben biliyorum demek yerine onların sözlerini almak ve bilim ile yaratılışa uygun dengelemek, uyarlamak, düzeltmek gereklidir.

Anne sütü konusunda temel karşı olunmadığı, destek olunduğu görülürken, en ufak bir gerekçe ile anne sütünün kesilmesinin gerektiği belirtilmektedir. Genel uyarılar verilmesi olarak değil,

verilmemek üzere yapılanmaktadır. Tam tersi yaklaşımla, anne ilaç olsa bile emzirmeli, emzirme teşvik edilmelidir.

1) Aile:

Aile geniş aile yapısındadır. Geniş bir alanın sıklıkla güney kısmına bir yapılanma olur, sonra bu iki katlı çıkılır. Her odada, ocak ve depo ile depo içinde yıkanma odası bulunmaktadır. Kısaca her oda bir birim şeklindedir.

Evlenme, adı da üstünde olarak, alanın yanına bir bina yapılır ve bu yeni evde evlenenler oturacaklardır. Alanda 4-6 ev olabilir, genellikle bir evde de 4 ayrı ünite olması planlanır. Ortak dışarda Hayat denilen bir yer ve üstü kapalı alanlarda toplanılır. Türk geleneklerinde kadın, erkek bir arada, çocuklar ile oturulur, yemek yenir. İlk lokma en yaşlı alır, görevi, sofranın tamamlanıp tamamlanmadığı, payların dağıtılıp dağıtılmadığına bakarak lokmayı alır. Askerlikte de benzerdir. Eklenmelidir ki, kaşık ağza sokulan, daha doğrusu dökülen ile yemeğe batırılan farklı uçlardır, bu denetlenir, çocuklara öğretilir.

Emzikli olan anne, mutlaka ayrı yerde tutulur, yemek düzenine uyması değil, toplum olana göre davranır. Gebe iken iki canlı denirken, emzirirken de iki canlı denilerek çift yemek verilir. Genel anlamda şişmanlar, oturaklı bir kadın, kısaca Kibele olmaktadır.

Eskiden kadın Tanrıça geçerli iken, bereket timsali ve yönetim boyutu da ona bağlıdır. Bu yapıda ailenin otoritesi de yaşlı kadınlar olmaktadır. Saçların beyazlanması bir simge olarak sözü dinlenir demektir. Saçın boyanması bu pozisyonu kabul etmemektir.

Tecrübe olarak danışmanlar ve öneriler ötesi, yaklaşımları öğreten ve beceri kazandıranlar olmaktadır.

2) Kültürel kaynaklar, Sanat:

Ailenin temel bir simge ve rengi olduğu söylenebilir, yeni gelin, çocuk sahibi de olunca, bu desene katkı sunmaktadır. Zamanımızda halı ve kilim desenleri, bir plana göre oluşmakta, yörenin simgelerinin anlamı ve katkısının önemli olmadığı görülmektedir. Bu aile simgelerinin yapılanması kalmadığı söylenebilir. Kök boya kırmızı, yeşil ve sarı Orta Asya Türk renkleridir. Anne sütü konusunda, bir defa sorunu aktarın, mutlaka size onlarca çözüm sunulur. Bilimsel olmadığı söylenebile, yapıldı, uygulandı, deneysel sonuç alınmıştır denilir. Gerçek bağı olduğu sanılmamaktadır.

Eski şehirlerde her şehrin yapılanması ayrı olduğu gözlenir. Denizli Ovasında, Colesea toplu, yerleşim yeri, Hierapolis (Pamukkale) sıcak termal ve kutsal alan, Tripolis (Buldan) geçit yolunda üç kale ile savunma yeri, Honas (Honaz), Denizli Ovasının askeri karargâhı, tepesi ile hâkim olan alanda kurulmuş, sanat ve heykel yapım yeri Herakleia (Kızılca-bölük), Finans ve iş dünyası olarak Laodikya, olarak farklılaşmaktadır. Caria/Karya Kale ve Denizli Ovasında hakimiyet kurmuşlardır. İpek yolu Hierapolis kadar gelmekte, Taşhan mevkiinde sonlanmakta, buradaki yükler sahil tüccarlarını aktarılmaktadır, Grek en büyük ticaret yeri/pazar buradadır. Bu şehirlerin hepsinde de kale duvarları olması, en büyük düşmanlarının yine kendileri olduğu dikkate alınmalıdır. Göçebe hızlı yer değiştirir, yerleşik olanlar ise korunmak için kale duvarı gereklidir. Zamanımızda bu yerleşim yerlerinde gelen Türk Boyları ile kaynaşma olmuş, ancak her bir yerin dokuduğu halı farklı iken, endüstri gelmesi ile benzer yapıda olmuştur.

Anne sütü arttıranlar, azaltanlar, memenin şişkinliğini azaltanlar, ağrı çözümü, meme ucu, bebeğin gazın çıkarılması gibi birçok boyutlar, farklı olarak sunulduğu görülmektedir.

Gebe ve emziren annenin dokunulmazlığı vardır.

Gebe ve emziren anne, bir cinsel obje olarak bakılması da yasak kapsamında, çok ayıplanmaktadır. Her bebeği için anne ayrı bir sanatsal eser üretir, hırka, çorap gibi giysileri farklıdır, bunlar bir sanat eseri, bebeğe verdiği değer olarak da sunulmaktadır.

3) Çevre:

Emzirme için belirli bir ortamın olması gereklidir. Sıklıkla yatak odasında bir koltuk tercih edilir. Yanında su, bunun ötesinde, şekerli lohusa şerbeti de olmaktadır. Çok sıvı aldığı için, devamlı tuvalete çıkması beklenmektedir.

Ortak alanlarda, yolculuk ve bazı dinlenme yerlerinde bazı özel yerler hazırlanabilir.

Sıklıkla emziren kadın, başörtüsü gibi bir örtü ile örterek, bu işi yapabilmektedir. Kuytu yerlerde olması için, özel alanlar ayrılır, ama sıklıkla kapalı yerler değildir.

4) Eğitim:

Tarım kültüründe eğitim, işe yarayanları öğren, sosyal yapına uygun olanları ilerlet ve etkin boyuta gel, eğitimin amacı, genel yapısıdır.

Emzirme için, mutlaka belirli bir beceri eğitiminden geçmelidir. Ancak, bu boyutların doğru olduğu, bilimsel ve tıbbi açıdan uygun olduğu söylenemez. Kundak bebeklerin sıcak tutmak için kat, kat sarılması iken, yalancı kundak ile kısmen sarılmaktadır. Bu açıdan, anne, geleneksel yapının dışına çıkması zordur.

En mahzurlu olan da şekerli su verilmesidir.

Hekim, mutlaka toplumun geleneğini öğrenmeli, biliyorum demesin, çok farklı yapılar olabilir, peşin kızacak ve hatalı diyorsa, söylenmez, gizlenir. Bu açıdan birçok Yenidogan bebeğin ilk yıkaması ben yaptım diyebilirim. Örneğin, İtalya'dan özel getirilmiş pudra kullanılmaması olanaksız görülmelidir. Taktik olarak pudrayı biraz abartı ile döküp, çok fazla ve arada taşlaşacağı için, üfürerek uzaklaştırma ile vaz geçirdiğim olmuştur. Kullanılan aileleri sık ziyaret ederek, zararlı yanlarını göstermek amacım olmaktadır.

5) Din/Devlet/Yönetim boyutu:

İnanışlarda mutlaka her yerleşim yeri kendisine göre yapılanma yapmalıdır. Duaların temelinde de Tanrım bizi düşmanlardan korusun ve muzaffer et denilmektedir. Varlık savaş ile olduğu, bu nedenle kale duvarları önemlidir.

Evlenme mutlaka yerleşim yerine göre olmalıdır, farklı yerlerden kız alma, erkek verme hoş karşılanmamaktadır.

Kuran temelli İslam iken, her yıl eklenen hikayeler ve masallar, ritüeller ile epik destanlar toplanıp yakılmakta idi. 70. Yıl sonra Peygamberin Torunu Hüseyin'in öldürülmesi, Hasan'ında zehirlenmesi ile, Eski Mekke Emiri olan Sufyan'ın ve Hz. Hamza'yı öldüren kadının çocukları, Emevi adetlerini oluşturmuşlardır. Kendilerini Peygamber gören kişiler olarak kutsallaştırmışlar, zenginlik, hocalık ve amirlik boyutunun dokunulmaz olduğu, itiraz etme ötesinde, yargılanmama hakkı getirilmiştir. 622 Medine Antlaşması¹² ile tümünden esaslar ortadan kalkmıştır. Yeni düzen olarak, Şeriat ortaya çıkarılmış, her bir mezhep ile tarikat yapısı ile 82 adet farklı inanışta usul oluşmuştur. Bunların 4 adedi toplumlara hâkim olmuştur, ileriye giderek kendi grupları Cennet ehli iken, diğerleri Cehenneme gidecekleri iddiasında bulunmuşlardır. Kuran (30/32: *Din anlayışları parça, parça olup cemaatlere bölünenlerden olmayın... Her cemaat kendindeki ile sevinip mutlu olmakta*) ayeti dışlanmıştır.

Yönetim, din ve devleti kendi bünyesinde bütünleşmişlerdir.

Emzirme öncesi, sırasında ve sonra mutlaka bir şeyler okunur, önerimiz, bunların anlaşılır olmasıdır, hiçbir anlaşılmayan bir şeyi okumak dua olamaz (17/106: *Kuran'ı birbirinin tamamlayıcısı bölümlere ayırdık ki, insanlara onu hazmetmelerine imkân tanıyarak, zaman içinde yavaş, yavaş okuyasın... Biz onu kısım, kısım indirdik*). Eylemsiz dua da olmayacağı kavranmalıdır.

Alış-Veriş, Market: Tarım kültüründe değişim, takas ve para ile de olmaktadır. Burada para yerine, kıymetli taşlar, altın sık kullanılmaktadır. Okyanusya adalarında deniz kabukları kullanıldığı görülmüştür.

Roma Döneminde en büyük market/Pazar yerinin Hierapolis, Denizli, Pamukkale olduğu görülmüş, sahilden gelen malların, içten gelen kervanlar ile değişimi olan bir yerdir. Kral yolu da buradan başlamaktadır. Kısaca mal değişimi sonuna kadar değil, belirli alanda olmaktadır.

Bu yerlerde malların kalite, kontrol ve hukuk açısından ederlerini ölçen, saptayan bireyler, kurullar olmalı, bunları da devlet nizamı şeklinde oluşturulduğu gözlenmektedir.

6) İnsan:

Her bir yerleşim yerinin bir simgesi, bir yapısı vardır. Galatasaray, semti, okulu ve varlığını spor ile sunması ile bir yapı oluşturmaktadır. Bireyden istenen bu oluşum içinde bütünleşmesidir. Önemli olan kadından istenen, birey, insan, kişilikli bir anne olmasıdır. Emzirme konusunda da anne bütünleşmeli, yaptığı işten gurur duymalı ve bunu bir boyut olarak taşımalıdır. Sorunlar yaşaması ile ruhsal sıkıntılar oluşması beklenir.

Hekim, mutlaka yerel adetleri, gerçek boyutunu öğrenmeli, aile, anne ile bir denge kurmalıdır. Bir örnek olarak; kadının annesi ıhlamur veriyorken, Erkeğin annesi panason (anason) verilmesini isteyerek, bunu bir kavga nedeni haline, hakimiyet boyutuna getirince aile boşanma eşliğine geldi. Bizim sülalede tüm bebekler ıhlamur içerek büyüdü derken, modern zamanda ıhlamur değil, anason çayı içmesi gerekli demektedirler. Hepsini geniş bir zamanda topladım, karşılıklı tıbbi olumlu ve olumsuzluklarını belirttim, sonuçta anne içmesi koşulu ile, anne sütü ile bebek alacağını vurgulayarak, bir çorba kaşığı içmesi, bebek ise 6 aydan sonra 1-2 kahve kaşığı alması ile anlaşma sağlandı. Sonuç, ikinci bebeğe 20 ay sonra hamile kalındı.

7) Sağlık algısı ve yapısı:

Her toplumda tıbbi açıdan faydası olmayan, Plasebo maddeleri öne çıkmaktadır. Faydası olacağına inanma ile etkinlik ancak gözlenebilir. Bunlar belirli bir tören ile alınmalıdır. Nitekim çay sohbet için içilirken, kahve bir dedikodu ve gizli şeyler konuşma aracıdır.

Anne sütü alan ile almayan farklı olması yanında, sosyal yapı, özellikle üst sınıftaki anneler, direnmekte, bu durumda da anne sütü ilaç olarak bebeğe kaşık ile verilmesi önerilmektedir.

8) Teknolojik boyut:

İş yoğunluğu çok olduğu için, her bir yaklaşımda insanlara ihtiyaç vardır. Endüstri de makineler yaparken, halı, dikişler dahil, birçok yapıda birey gereklidir. Tarlada çalışanların nitekim kadın olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır.

Toplumda kölelik boyutu var ise, bu yasal olmasa da pamuk toplamada, tütün dizmede, kadınlar bebeklerini ön veya arkada torba içinde tutarlar.

Gerçek Tarım Kültüründe ise, anne ve bebek, yeni nesil için önemli, varlığın devamlılığı açısından iş yapmaları yasak ve istirahat etmelidirler, yoksa sütleri kesilebilir.

Emziren anneler bakıldığı için, birçok dilenci, plastik bebek ile emziren kadın rolü ile para toplamaya çalıştığı gözlenmektedir.

Endüstri, Sanayi Kültürü

Makinenin girmesi ile insanlar daha rahat edeceğini sanırken, daha hırslı ve daha zorbalıkla dolu, kendilerini daha sıkıntıya sokmaktadırlar.

Emzirme konusunda özel eğitim alan birimlerin, süt gelmesini arttırmak, etkin emzirme ve belirli düzeye çıkılması gibi hedeflerin olması ile, anne zorlanmaktadır. Bu açıdan anneyi rahatlatma değil, anneyi ağlatan, sıkıntı içine sokan olmaktadır.

Anne ruj ile dudaklarını boyuyor ve saçını tarıyorsa, başarılı anlamındadır. Bebeğin kokusu ile annenin kokusu ve ısısı karışmaktadır. Bebek süt kokmaktadır. Emzirirken, oral ve anal refleks çalışacağı için, gazı çıkarması, idrar ve kaka yapması doğaldır. Kaka yaparken, annenin üstünü kirletmesi doğaldır. Erkek hekim olarak, yedek beyaz pantolon, gömlek taşıdım ve en az dört defa tümünden değiştirmek de gerekli olmuştur.

Makineleşen bir toplumda sevgi boyutu yerine emzirmeden önce ve sonra bebeklerin tartılması gibi, bir ölçüm şeklinde ele alınmamalıdır.

En büyük sorun, hekimlerin bebeğiniz kilo almıyor diyerek, anne sütü yerine mamaya geçmeleri olmaktadır. Şişman bebek istenen boyut olmamalıdır.

1) Aile:

Çekirdek aile modeli vardır, bebek bu ailenin tamamlayıcısı olmakta, bu açıdan çocuklu olması için zorlamalar oluşmaktadır. Çocuğun en üst boyutu iki iken, üç çocuk zorlanılmaktadır. Üreme teknikleri kullanılmakta, endüstrisi gelişmektedir. İdeal çocuk yapısı için, donör sperm ve ovum satılabilmektedir. Evlilik dışı Ülkemizde kabul edilmezken, bu birçok yerde imza alarak yapılmaktadır. Aradan geçen 20 yıl sonra, çocuklar anne veya babayı öğrenmek istemişler, yasal açıdan mahkemeler birey hakkı çerçevesinde gizliliği kaldırmış ve sosyal olaylar oluşmuştur. Zamanımızda bu artık Yüksek Teknoloji Kültürü içine alınmıştır. Toplum çocuksuz ailelerin artması ile, anne olmayı ve emzirmeyi de destekleme boyutu artmıştır.

Çin iki bebekten daha fazla çocuk sahibi olmayı yasaklarken, artık bu sayıyı yukarı çıkarmışlardır.

2) Kültürel kaynaklar, Sanat:

Kurum Kültürü teması en sık işlenen yapıdır. Burada en sık zedelenen meslek hekimler olmaktadır. Nöbet tutması ile sorunlar belirgindir.

Emzirme bir sanat olarak görülmeli ve bu her seferinde anne ve aile açısından tatmin olma ötesinde mutluluk yaymalıdır. Bunun için tıbbi bilim ötesinde, beceri de çok önemlidir ve teknoloji ile desteklenmelidir.

Firma yapısı ve usulleri oluşturmaktadır. Burada standartlar çok farklı olunca, etik ilkeler, uluslararası boyutta olması tercih edilmektedir.

Yaklaşımların sanatsal olması demek, sevgi boyutunu oluşturma olarak ele alınmalıdır.

3) Çevre:

İnsanların işlerine göre, sosyal sınıf oluşmakta, buna göre yaklaşım yapması beklenir. En üst sınıfta olan, bebeği kendisi değil, birileri, birkaç kişi tarafından ücretli olarak bakılmalıdır. Emzirmeyi de süt anne yapması planlanabilir.

Dünyada coğrafi yere göre değişimler olabilmektedir. Türk Kültürel yapısında bir benzerlik varken, gebelik ve bebek üst boyutta istendiği bilinmektedir.

Bazı kültürlerde genetik açıdan kendi çocuğu olarak görmediği temelinde, bir soğukluk ve sahihsizlik hâkim olduğu da izlenmektedir.

4) Eğitim:

Bir hekimin eğitim durumuna bakılınca, İlkokul ve Lise 8+5=13 yıl ve 6-7 yıl Tıp Fakültesi ile 20 yıl tutmaktadır. 7 Yaşında okula başlaması ile 27 yaşı, 35 yaşında da gebelik sorunları oluşacağı için, 5 yıl asistanlık süresinde doğum ve emzirme boyutu gündeme gelmektedir. Bu açıdan evlenince, 10 ay içinde ilk bebek, 2-3 yıl sonra da ikinci bebek ile bir çalışma ile evlat sahibi olma birbirine girmektedir.

Doçentlik sınavına girerken, çocuklar kucakta, fizyoloji çalıştığımı hatırlarım. Ayrı tutmak, çocukların ruhsal gelişimi açısından sorunlar olacağı için, çocuklar ile çalışma metotları geliştirilmesi zorunlu olmaktadır.

Bir asistanın kocası hâkim imiş, emzirme konusunda daha önce yaklaşımlar açısından dava açmayı planlamışlar. Benim başasistanlığım boyunca onlara uygun farklı yöntemler kullandık ve çok mutlu oldular, yıllar sonra bunu tarafıma iletmiştir, ben de haklısın dediğimi hatırlarım, hakkı olan verilmelidir, burada hak iki kişide toplanmaktadır, anne ve bebek.

Gebe olan bir kadın için, ona hürmetlerimi sunma ötesinde, onun ve ailesi ile çözümler üretmekte, mutlaka emzirmelerini sağlamaya çalışmaktayım. Anneanne getirir serviste emzirir, anne eve gider emzirir, gelir, anne sütünü pompa ile çeker eve gönderir, gibi çözümler olmuştur. Kısaca her hekimin asistanlık döneminde bir gebelik, emzirme boyutu olmuştur.

Bazı Cerrahi Dalları kadın asistan almaz iken, TUS ile hekim alınınca, bu boyut kalkmış ve iyi de olmuştur, insanlık boyutu daha yaygınlaşmıştır.

5) Din/Devlet/Yönetim boyutu:

Her kurumda bir usuller vardır, emziren kadın buna uymalıdır. Günde 3 saat emzirme izni olan bir boyutta, bunu öğle zamanı kullanması gerekirken, erken eve gitme için kullananlar olacaktır. Burada işletmenin yöneticisi kadın ise, daha insafsız olmakta, bana izin verilmiyordu, sizlerde kullanmayın demektedirler. Hastahane içinde özel memeden süt çeken pompayı sağlık personeline ayırmış ve anne gerektiğinde çekmesi ile, babanın da anne sütünü götürmesi sağlanmıştı. Buna karşın kadınlarda itirazlar olduğunu bilirim. Yoğun Bakımda ayrılamıyorsa, sütünü göndermesi etkin olmaktadır.

Hekimlerin, bildiği sanılarak, çok sıkıntı çekmektedirler, bu açıdan erkek hekimlerin, beceri kazanması ile daha etkin olduğu gözlenmiştir.

Birçok toplumda emzirmenin toplum içinde yapılması yeni süreçte yasa ile oluşmuştur. Amerika 2014 yılında oluşmuş, engellenmesi de suç olarak görülmüştür. Ülkemizde ise kanuna gerek yoktur, her yerde doğal serbesttir.

Annelik kutsal boyutta alınması ötesinde, çalışan boyut olarak, uzun süreçte işten uzak kalmaması için belirli bir zaman sağlanarak yaklaşım yapılmaktadır.

İşyerinde yapılabilmesi için, teknik öne çıkmakta, pompa ile çekim, beceri sahibi olan kişi 3 misli fazla süt toplayabilmektedir, deep freze/derin dondurucu ve sütün saklanması konusunda öne çıkmaktadır. Torba değil, biberonlara toplayarak saklamak daha kolay ve dolduruncaya kadar, anne sütü kat ve kat olmak üzere saklanabilmektedir.

Alış-Veriş, Market: Endüstri Kültüründe, pazar ve alışverişlerin bir fiyat, liste ve bir düzen içinde olması beklenir. Bunkdaki amaç vergilendirmedir. Bu açıdan insanlar para kaçırma boyutunda olamadıkları için, düzenden kaçanlar da gözlenmektedir.

Acıpayam Ovasında olan bu tarzdaki market Çarşamba günü toplanırken, Endüstri Kültürü gereği olarak etrafı duvar ile çevrildi, belirli oturmak ve dinlenmek için binalar yapıldı, bu açıdan da gelen tüccarlardan belirli bir para alınmaya başlandı. Anında o market kalktı ve binalar şimdi boş durmaktadır. Bu alanda oturanlarda da göç etmişlerdir.

6) İnsan:

İnsanlar, evlenince mutlaka çocuk sahibi olmanın şart olduğu gibi bir kanı içinde olmaktadır. Ancak Tarım kültüründe 5,3 olan yüzde çocuk olma sayısı, endüstri kültüründe 2,5 oranına kadar düşmüş Yüksek Teknoloji Kültüründe 1,4 oranına inmesi ile, neslin devamı, nüfusun azalmaması için artık özel destek boyutuna gelmiştir.

Gebelik ve emzirme desteklenmeden, bunların etkin olması, insanlar arasında kabul edilmesi beklenilmemelidir.

7) Sağlık algısı ve yapısı:

Bir kadın gebelik ve emzirmeye heves etmesi bile tam sağlıklı olması beklenir. Hastalıklı durumlarda gebelik sağlık elemanları için çok zorlanmaları demektir.

Sağlıklı olsa bile, gebelik ve emzirme sağlığı zorlandıracağı için, dikkat ve uygulamalar ile sağlık sektöründe tedbir ötesinde, yaklaşımlar zorunlu olmaktadır. Ancak her bireyin farklı sorunları oluşacağı için Perinatoloji ve Neonatoloji nin özel ilgi alanı olmaktadır.

8) Teknolojik boyut:

Kurum Kültürü, kurumun yapısına göre etkileşim olması doğaldır.

İşçi, memur ve idareci olmaya göre değişmektedir.

Bireylerin gebelik ve doğum boyutunda, bakım farklılıkları turistik otel gibi yıldızlar farklı olmakta, bu açıdan bebek ölüm oranları bile anneye verilen desteğe göre değişmektedir.

Yüksek Teknoloji, Bilişim, Globalleşme Kültürü

Globalleşen bir Evrende, artık tek kişi ve çocuğu olmaktadır. Kadın veya erkek evlilik bağı değil, birliktelik bağı ile yaşamaktadırlar. Birçok Ülke, zorla olanı suç kabul ederken, birliktelikte olmayı, yasal evli gibi haklar ile tanımlamaktadır. Burada çocuğun benden değil demek büyük cezalar getirmekte, ancak zorla olması boyutu oluşacağı için, kabul etmeyen hapis bile yatabilmektedir.

Birçok sosyal yapıda, okuldan sonra iş bulma sorunu ötesinde, üniversiteler de paralı olduğundan, çocuk sahibi olanlarda da bin dolar gibi bir meblağ ödenmesi ile, okul çağında çocuk sahibi olanlar artmaktadır. 15, 16 yaşında çocuk sahibi olma, Afrika Kökenliler ve sonra Meksika Kökenlilerde artarken, Kafkas Kökenlilerde %11 civarında olmaktadır.

Ülkemizde bir kadın evlilik dışı çocuğu olursa, babasının DNA ile ispat edilmesi ile baba tazminat ve bebeğin okuması, büyümesi için nafaka ödemektedir. Anne evlenirse, bu kesilebileceği için evlenmeden birliktelik oluşmaktadır. Maden kazasında eşini kaybedenler, eğer evlenirlerse tazminat alamıyorlar, eş bulma açısından yüksek geliri olduğu için tercih boyutunda olmakta, kadınlar daha sosyal etkin eş bulmaktadır.

Evlenme yerine, sosyal anlaşma ile birliktelik öne çıkmaktadır.

Ülkemizde tam aksine, kadın ve çocuğu korunurken, diğer ülkelerde çok sıkıntı çekmektedirler, ancak onların yaşam şartı ile bizim yaşam şartının karşılaştırılması, hatalara neden olabilmektedir.

Ülkemizde kansere çözüm olarak sunulan Zakkum suyu konusunu örnek verecek olursak, zakkum veya zakkım, bir epik hikâyeye göre Cehennem gıdası olduğu söylenir. Dolayısıyla inanmak için bir zemini vardır. Çay hazırlanma şeklinde yapılmakta, kısaca geleneksel uygulama yöntemi kullanılmaktadır. Koyu çay zehir ve öldürücü, açık çay şeklinde olması ile içilebilir olabilmektedir. Bu açıdan zehirdir denildiğinde de bizim önerimize göre toksik değildir denilmektedir. Farmakoloji Hocası ile TV programında, olgulardan söz etmiş ve faydalandıklarını söylemiştir. Bilimsel yayın olmalı denince de bu kişilere inanmıyor musunuz denilmiştir. Hastalar Hacettepe Onkoloji Bölümünde yatan hastaları arkadaşımız olan Başhekime telefonla sordum, hepsi tam tıbbi tedavi görenler idi, ama tedaviyi zakkum diye söylediler, zakkum kullandıklarından bile şüpheliyiz, serviste bu içeceği gözlemedik dediler. Eczacılık Farmakognozi Bölümü, toksik bir madde olduğu vurgusunu yapmıştı. Temel bilimler Bölümü yapılan kekik üzerinde yapılan bir çalışmada, 25 kat hücrel reaksiyon oluşturduğu gözlemlendi. Zakkum eklenmesi istendi, 0,5 ile 5 kat gibi, sadece yabancı cisim gibi bir oran olduğu fark edildi. Bu bir savunma değil, yabancı cisim reaksiyonu idi. Para ile bazı merkezlerde de reaksiyon sadece yabancı madde olarak iken, bir ot bile daha fazla etki yapmaktadır. Sonuçta binlerce kişinin zakkum içerek, zaten kanserli olduğu da dikkate alınarak öldüğü sanılmaktadır.

Bir arkadaş babası için bana sormuştu, hekimlikte Plasebo etki denilen bir durum söz konusudur, çay hazırla, içine bir damla zakkum suyu koy ve çok sınırlı, sanki büyümlü bir sıvı gibi damla ile suya katarak içir. Tedavi değil, Endojen mutluluk hormonları üretmesine bağlı, ağrıda azalma beklenebilir demiştin. Bu şekilde de oldu.

1) Aile:

Global Evrende, artık yöneten doğrudan bir kişi ve grup değil, internet kanalı ile çoklu bir yönlendirici olmaktadır. Bunlar bilim üzere değil, ama bilimsel olarak gösterilmesi de önemsenmektedir. Sıklıkla kullanılan yöntem, meşhur bazı kişiler kullanmış ve faydalanmışlardır. Bu kişiler doğru ama olay genellikle doğru değildir. Kişiler ölmüş olması ile itiraz etme olanağı da olmamaktadır. Burada kullanılan birey ve aile ile mesleği öne çıkarılmaktadır. Bir hekim uzmanlık alanı Kardiyoloji olsa da besin, diyet ve metabolizma konusunda konuşmaktadır. Dayanakları da internette aldıkları bilgidir.

Emzirme konusunda çok çarpık bilgiler alınmaktadır. Bunlar; a) Anne sütü vermek yerine, hazır anne sütü mamaları var, onlardan verilmelidir, b) Anne sömürülen oluyor, emzirme reddi bir kadın hakkıdır, c) Anne memesini bozmamalıdır, büyüyen meme, boşaltılma ile değil, daha sonra mutlaka estetik yapılmalı ve silikon konulmalıdır, d) Emzirme sırasında anne ve bebek bütünleşir, bebek bağımlı olur, uzak ve kişilik kazanamaz... Görüldüğü gibi bu görüşlerin düzeltilme olanağı yok, çünkü eğri olan düzeltilebilir. Sağılıp bekletilen süt bile sayısız kayıplar olmaktadır, emzirme gerekir, emzirme zorla değil talebe göre yapılır, emzirme tekniği ve sonra meme toparlanma yaklaşımları vardır, anneler artık büyük ve sert meme isteyebilirler, bu emzirme boyutu ile alakalı değildir, emzirme, bir bakıma bebek insanlık kazanmakta, gelişme boyutu ötesinde büyüme bile farklı olmaktadır...

Ailelere, annelere bu bilgiler gelmiş ise, yanlış ve kulağınızı kapatın demek, daha çok ilgi çekmesine neden olacaktır.

Bilgi, söyleneni bilmez ve bu konu üzerinde araştırma yapmaz, bilimi sorgulamaz iseniz, cevap verme olanağınız bile olmayacaktır.

2) Kültürel kaynaklar, Sanat:

Kaynak doğrudan bilişim yolu ile alınmakta, doğruluğu şüphelidir. Artık ellerde telefon ile irdeleme yapılmaktadır. Bir ders anlatırken, bazı öğrenciler internete girerek, benim söylediklerimin tam tersi bilgi aldıklarını algıladığım için, elinde telefon olanlara tersini sorarım. Sıklıkla beyin fırtınası metodu kullanmak dersin daha iyi anlaşılmasını sağlar.

Bir örnek olarak; Bir süper markete gidip, satılan sültere bakar, inceletirim. Bakın derim inek sütünde 3,3g protein/dL var, anne sütü 1,5g/dL olduğuna göre inek sütü daha iyidir. Bakın Keçi sütü var, 5g/dL protein, yeni çıkmış 26-32g/dL protein yükleme sülteri var bunlar daha iyidir. Bakın burada nohut, fıstık var 22g/dL, ekme 12g/dL protein var derim. Kafam karıştı nasıl çözersiniz derim. Derste anlatılanları çözen belirtir. Bu arada firma temsilcisi geldi, ne yapıyorsunuz dedi, o sırada müdür olan, bırak onlar orada ders yapıyorlar dediğini hatırlarım. Kısa özet olarak, protein biyolojik yararlılık, %100 iken, %15 olması ötesinde, bu protein sonra atılacaktır, böbrek ve karaciğer yükü oluşacak. Ayrıca enerji gerekli, prematürede 1,8-2,2g/dL anne sütü iken, toplam kalori 80Kal iken, genel 67-76Kal olması demek, her protein yapım için gereken enerji 40Kal gerekiyorsa, inek sütünde 3,3g proteine 44-55Kal varken, 120-150Kalori gereklidir. Anne sütü, immün destek ötesinde, alınan sadece süt değil, sevgi ve insanlıktır.

Kısaca bireyler rakam içine çekilerek, gerçek dışılık ile sevgi, insanlık boyutları dışlanmaktadır.

3) Çevre:

İnsanlar artık çevre boyutunu teknolojik anlamda geliştirirler. Facebook, Whatsup gibi oluşumlar grup kurma ve etkileşim boyutu için birliktedirler. Öğrenciler mezun olurken geldiler, Facebook sitesi oluşturmamı istediler. Nedenini sordum, haberleşme olanağı olsun, her gün sizlerden bir vurgular okumak isteriz dediler. Bu isteği sürdürmekteyim. Halen 4951 takip eden var, 80 civarında da talep edene 3 ve daha fazla arkadaşımın ortak olması ile evet demekteyim. 10 civarında da kişiyi görüşmeye kapattım.

Çevre denilince artık sanal olmaktadır.

Bir toplantıda artık eski görüşmeler yok dediler, bakın dedim, şu anda çocuklar aktif telefon ile mesajlaşıyorlar, konuyu aktarıyorlar, 6 kişi idik, bir hesapladık, 47 kişi aktif masada imiş. Artık çevre tüm Evren olmaktadır. Bu açıdan mesajlarda Google simultane tercüme koydu, ama benim için kendim İngilizce yazmayı tercih etmekteyim.

4) Eğitim:

Eğitim artık uzaktan daha etkin olmaktadır. Kitap bilgisi artık gücünü kaybetmiştir. Bu açıdan temel olan Hasta ve hasta üzerinde bilginin sorgulanması, hiçbir zaman eskimeyecek ve devamlı güncellendiği için önemlidir.

Bir örnek olarak; Bir klinikte vizite yaparken, bu çocuk Tifo 'ya yakalanmış dedim. Kültür negatif dediler, ilk planda kanda saptanır, üremesi ise 3 günde netice verir. Kabız, ishal değil

dediler, Tifo ishal ve kabızlık olur dedim. Ateş arada olur, arada düşük olabilir, anti-piretiklerle düşmeyebilir dedim. Nasıl mı anladım, belirgin bir dışkı kokusu var, bu Salmonella 'ya uymakta, çocuk 14 yaşında Apatik, zeki bakmıyor, cildi soluk ve ayakta duracak hali yok, bu arada Kasım Ayı, yağım ile içecek suları karışıyor, kanalizasyon oluşturulmadı, içme suyuna su masası yükselince karışıyor, şehre 13 kuyudan çekilen su verilmekte dedim.

Bu verilerin hiçbirini kitap ve internet bilgisi ile ulaşılamaz, bir öngörüdür, doğru veya yanlış çıkması değil, tedbir alınması, izolasyon için şüphe yeterlidir. Bağırsakta bu mikrobu atabilmek için probiyotik bol olan ayran verilmesi ile bir bakıma yıkamalı, bol bol içilmelidir.

5) Din/Devlet/Yönetim boyutu:

Dini nikah temelde hukuk bağı kurulmadığı, hak oluşmadığı için, kabul edilemez, hukuk ve ekonomik açıdan sorumluluk olmayan bir evlenmenin geçerli olmayacağı belirgindir. Bu anlaşmalarda, peşin boşanınca verilen tazminat baştan belirlenmekte, aynı zamanda, hukuki bağı olmadığı için, çok sık eş değiştirebilmektedirler.

Bu açıdan, özellikle çocuğu olmayan kadın, başka bir kadın eve gelmesi ile gelirini devam ettirebilmektedir. Kısaca bu kültürel yapıda bozuk bir sosyal yapı gözlenebilmektedir.

Bireyin hakkı boyutu önemli ise de birey ne olacağını net bilmediği için, standartlar sunulmalıdır. Hastalıkta ise Yaşam Hakkı olduğu için, doğrudan gerekenler Tıbbi olarak yapılır. Ailenin rıza şartı bu durumlarda alınması gerekli değil, sadece bilgilendirme yapılır.

Artık tüm boyutlarda inanışlar üzerinde oynanmakta, bu sayede güç kazanmak, doğruluk boyutu oluşturmaya çalışılmaktadır. Bilim deneyler ve istatistik ile kanıtlarken, algı boyutu öne çıkmaktadır.

Devlet, artık başa çıkamadığı için, bir bakıma savunmada kalmakta, savunmayı da yapmaması için, sayısız ihbar, sayısız yalan, yanlış haberler ile medya doldurulmaktadır. Emzirme doğal bir boyut ve insanlık için önemli iken, medya bundan nasıl gelir, izleyici çekerim derdinde olunca, aykırılıkları öne çıkarmaktadır. Zeytin yağı, anne sütüne eşdeğerdir, sızma bir zeytin yağını için demek adet olmuştur. Anne sütü ile karşılaştırma değil, anne sütü demek, ideal boyuta getirmek bu Kültürün özelliği olmaktadır.

Amerika'da TV izlenince yapan, Prof. Dr. Mehmet ÖZ ve medyacı eşi ile hazırlanan programlar ve Ülkemizde de gösterilen aplikasyon da bizde olmayıp, onlarda suç görülüp, yargılama yapıldı. Bunu doğrudan TV'den naklen yabancı bir yayından izledim. Gıda katkılarını faydalı dedirtiniz, bunu da üretici firma sahibi doktor olsa bile, menfaat ilişkisi varken, doğrudan kullanın dedi. Sahnede bu konuda uzman kişi ise bir bakıma söz verilmedi. Evet demek zorunda kaldı. Her birey farklıdır, faydalı olabilir, hekime başvurun ondan görüş alın denilmeli idi. Sorgu Hâkimi, ben de bu maddeyi kullanıyorum, ama bu faydalı denilemez, katkıdır, kontrollü ve hekim, diyetisyen veya konu ile uzman hekim tarafından söylenmelidir. Seyircilere soruldu, uzman zor durumda bırakıldı. Genel değerlendirme yapılmadan kapatıldı. Savunmanız: halklısınız, savunma yapamam, verilen cezaya razıyım dedi, Prof. Dr. Mehmet Öz. İtiraz etseydin, tümünden kaldırılacak iken, uyarıya dikkat ederek yayın yapacaksın, yayınların baştan denetlenecek diye karar verildi. Bizde ise tavuk eti zehirdir diyen kişiye karşı, Tavukçuluk Derneğine telefon konuşmamda, yasal açıdan başvurdukları, hekim ve akademik sıfatı var, Onkolog, diyerek, kabul etmediler dediler.

Alış-Veriş, Market: Yüksek Teknoloji Kültüründe, doğrudan internet ve pazarlama çeşitli boyuta geçmiştir. Artık Sanal marketler açılmıştır, eve paket olarak gelmektedir.

6) İnsan:

Kadın ve erkek eşitliği boyutu, daha etkin yaşanırken, kadın zedelenmektedir, koruyucu ve özel bir ayrıcalık boyutu kalkmıştır. İspatı nasıl yapacaktır, özel kameralar olursa hakkını alabilmektedir. Kadın tahrik etti boyutu sık kullanılmaktadır.

Emzirmede, emzirmeyi engellemenin suç gibi alınması bu açıdan önemlidir.

İnsanlar rakam ile karşılaştırma boyutuna sokulunca kontrolü kolaydır. Amerika'da gümrükte, siz adam öldürme eğitimi almışsınız dedi. Cevap olarak o Vatan savunmasıdır, biz teslim alır, silah çekene bile sevgi ile yaklaşırız, adam öldürme bizim içimizde, ruhumuzda ve eğitimizde yoktur. Biz hekimiz, savaşta kim olursa olsun, düşman, bizden fark etmez, insan nasıl kurtarılır eğitimi alırız demiştim. Amerika'da adı adam öldürme eğitimidir denildi.

7) Sağlık algısı ve yapısı:

Amerika'da kızım doğum yaptı. Bebek doğmadan önce, evde teşkilatları hazırlamak için eczaneye gittik. Bizi özel emzirme dükkanına yönlendirdiler, ayrı satılıyormuş. Kadın bir dakika diyerek listeye baktı, adı yok dedi. Tüm doğanlar günlük iletilmekte imiş. Ben de daha doğum yapmadı dedim. Biz pompa rutin veriyoruz dedi. Pompa çeşitlerini gösterdi, işlevi çift taraflı ve modern teknolojik olanı seçtik, ayırdılar. Aynı zamanda, özel biberon aldık, 24 adet ayırttık, ayrıca el pompası da aldık, meme koruyucu, özel emzirme sutyeni alındı. Devamlı iletişime geçmek için karşılıklı telefonlar alındı. Doğum olunca, malzemeler, eve çıkmadan önce gönderilmişti. Ayrıca takip edildi, ücretleri de devlet tarafından ödendiğini hatırlarım. Eve pompa gelmiş ve bedeli 5bin dolar üstünde idi, kullandık ve sonra 2 ay gibi bir süre sonra geri vermiştik.

Sağlığa yararlı ve zararlı olarak söylenenlerin hemen tümü uydurma olmaktadır. Bazı konularda klasik menfaat bulma da olanaksızdır. Kanımca internette, ilgi ve okunabilir olmak için alınmaktadır. Uydurma suçlamalar boyutu Ülkemizde 1954 yılında iddia ispat ile yükümlüdür denilerek, kanunlaşması ve Uluslararası uygun hale getirilmiş iken, bırakın kanıtı, ben sorguluyorum, sen cevap ver boyutuna getirilmektedir.

Anne sütü yerine karpuz yedirin diyen bir yazıya ne yapılabilir?

8) Teknolojik boyut:

Teknolojik cihazları kullanan ve bilgi edinenler bir bakıma bilginin üstünlüğü yaklaşımı ile hakimiyet kurmak istemektedirler.

Bir toplantıda konuşmacı arkadaşım Eğitim ve Mentor/Koçluk konusu anlatırken, benim telefona baktığımı gördü. *Her zaman öğrenci iken de bizim anlattığımuza karşı çıkar, bilgi olarak farklı yanlarını sunardı, şimdi ne demek istiyorsa, söylesin, konuşmamı gerekirse değiştireyim* dedi. *Kontrol ettim, artık özellikle Tıp Eğitimi Koçluk değil, Mentorluk yapılmıyorsa kabul görmüyor, fayda ötesinde, zorunlu uygulama metodu olduğuna bakıyordum dedim. Eğitici Hasta, hasta var, hastalık yok sözü Hipokrat'tan bize kalan bir sözdür* dedim. *Ayrıca oyun şeklinde yaklaşım olduğundan, hata yapmasına ses çıkarmama değil, anında ikaz edilmeli, ömür boyu unutmamalı dedim. Daha güçlendim, daha dik olarak anlatayım* dedi.

Artık bilgi değil, verileri irdeleme eğitim ve teknolojiyi yakalamak olmaktadır.

İnsan Hakları, Bireyin Hakkı, Civil Liberties, kişi bağımsızlığı Kültürü

İnsan bir varlık olarak, yaratılış olarak tek bir yapıdan, RNA ile tek bir kadından doğmaktayız, babanın verdiği gen ile bütünleşen bir iki cins şartı oluşmaktadır.

İnsanlığın tek değeri insan, insanın yaşamı kısa olduğu için, yeni nesil olarak doğumu da gereklidir. İnsanın sevgi ve insanlık içinde büyüme ve gelişmesinde, emzirilmek en önemli aşama olmaktadır. Sadece beslenme değil, birçok insanlık duygularını da alma dönemidir.

Kadın ve erkeğin birbiri ile sevgi bağı kurması, gebelik ve doğum, sevginin bütünleşmesi olmalıdır. Sevgi dışına zorlama ve zarar kavramı kabul edilmez, dışlanmalıdır.

Gebelik ve doğum birçok bilinmeyen kapsamı ve ne olacağı konusunda da bir kesinlik olmadığına, verilen bilgiler, endişe ve tereddütleri artırma ötesinde bir fayda da sağlamamaktadır. Yazar olarak kullandığım taktik, her türlü soruyu sorabileceği, buna bilimsel cevap ötesinde çözüm önerisi de olmaktadır. Ayrıca anne ile, hatta aile ile uygulama yapmaktır. Bebeğin meme tutması, yıkanması, altının değişmesi, bağlanması hep birlikte yapmaktayız.

Yanımdayım demenin anlamı, gece gündüz, 24 saat telefon etmesi olacağıının bilincinde olunmalıdır.

Sağlıklı doğum, bebek ve çocuk ise ödül olarak ele almaktayım.

1) Aile:

Her birey bir aile olmaktadır. Birey Hakkı tüm hakların üstündedir. Birey bağımsız ve bağlantısızdır. Birey suç olmadığı sürece istediği düşünce, inanış ve eylemi yapabilecektir. Kendi haklarının sınırı başkasının sınırına kadardır. 1924 Anayasa'sında kişi hakları boyutunda olmaktadır¹³ (1924 Anayasası; MADDE 68.- *Her Türk hür doğar, hür yaşar, Hürriyet, başkasına zarar vermeyecek her şeyi yapabilmektir. Tabii haklardan olan hürriyetin herkes için sınırı, başkalarının hürriyeti sınırlandırır. Bu sınırı ancak kanun çizer*). Bu boyutun henüz tam sağlanmaması, bu Kültürel yapının oturmadığının bir belirtisidir. Türk, ırk değil, insandır.

Emzirme bebeğin yaşamsal hakkı, aynı zamanda da anne ve bebek ilişkisi açısından da bir insanlık, sevgi bağı kurulması için annelik hakkıdır. Kafa karıştırmanın anlamı olamaz, yaratılışa karşı çıkmanın, kısır bilgilere başvurmanın anlamı da olamaz, sizi cahil yapar.

2) Kültürel kaynaklar, Sanat:

Civil Liberties ve bu hakkın tüm Kamu, kurum ve kuruluşlardan korumak ve gözetmek hukukun temel, asli görevidir, İnsan Hakları Mahkemesi ve Avrupa Konseyinin ilk iki maddesidir. Bu bir kaynak olarak tüm İnsan Hakları ile ilgili boyutlarda olmasına karşın, halen Yüksek Teknoloji Kültürü hakimiyetinde olanlar, bizler ayrı olmamız, dokunulmazlığımız olmalı diyerek bu yapıyı bildiği boyutunda kalmasını, geri olanlarda ise gerekçe tutularak kullanılmaktadırlar.

Kültürel kaynaklar 1945 Nurnberg Kotları ile oluşmasına karşın, halen aktif uygulama olmadığı, sadece başkasına baskı için kullanıldığı açıktır. 622 Medine Antlaşması yanında, Kuran 109/6 ayetinde de *sizin dininiz size, benimki bana* prensibi özellikle dini konularda da baskı yapılarak, bu İslam prensibi dışlanmaktadır.

Kısaca kaynak var ama silah savunma ve insanlık değil, başkasının hakkını yok etmek için kullanılmaktadır.

Kültürel boyut, bireye emzirmenin karşılıklı hak olduğu vurgusu yapılması ile kendi rızası ile verilmesi, devam edilmesi de bir gerçekliktir. Anne boyutunda olup, annenin sevgisi ile emzirmeyi reddetmesi ile altına olan sorunlar incelenmeli, onlar halledilmelidir. Süt verme veya vermeme şekline dönüştürülmemelidir.

3) Çevre:

İnsan varlığını sağlayabileceği ortam istediği için, kendisini oluşturabilmek, tanımlayabilmek için, dağ başında tek başına olabilmektedir. Anne ve bebek bir Evren, yeterlilik oluşturup, kendilerince yücelme işlevlerinde olabilmektedirler.

Artık çalışmak için çevre, bir etkin ve güncel bilgisayar, serin ve rahat bir ortam ve sekreterlik koltuğu, hızlı internet yeterli olabilmektedir.

Düşünme ortamı, bir bakış ile gece denilen, etkilerden uzak, dışardan baskı ve benliğin oluşmaması, fikir boyutu açısından, kendini bulmak için izole yaşam tercihi görülmektedir.

Emzirme boyutu, giderek bir önemi yanında, bir doğallık ve insanlık işlevi olarak görülmekte, sarılmakta, ayrıca bir değer, sevgi oluşturmaktadırlar.

4) Eğitim:

Eğitim artık bilgi sahibi değil, verilerdeki bozukluk ve karmaşıklığı çözebilme olmaktadır. O kadar çok veri akışı olmakta, çoğu da temeli anlamsız boyutta olduğu gözletilmektedir.

Birçok akademik kişi, bazı bilgiler ile ortaya çıkıp TV kanallarında veri paylaşmakta, ancak bunlar bir çocuk gibi yaklaşım ile olayı kavramadan, algılamadan, görüntüye göre davrandıkları da açıktır.

Temel insanlık, sevgi ve doğru, etik boyut ile değerlendirme sistematığı öğrenilmelidir. Bunun ancak Mentor yapıdaki kişiler ile olabileceği, Koçluk sistematığı üstünde olması beklenilmelidir. Bireye saygı, bireyin fikrini değiştirmek üzerine olamaz.

Zarar ve zulüm olmadıkça, sevgi temelinde, eylemi yorumlama, bireyi yargılamama esastır.

5) Din/Devlet/Yönetim boyutu:

Yönetim denilince bir gücün denetlemesi temel akla geliyor. Bu Kültürde, bireye karışmama gerektiği, onun kamu kurum ve kuruluşlardan korunması da temel olmalıdır.

Birçok bilgi gerçek gibi görünebilir, ancak bunun saptırılan ve dejenere edilen olduğu da belirgindir.

Döner Sermaye Muhasebe Müdür olunca, katkı payı olarak aylık 40bin TL alırken, başkalarına ise 400TL verildiği, serviste ifade edildi. Bunun kaynağının ödeme emrinde yazdığı ve gördükleri belirtildi. Bu evrakı çıkardım, aylık Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi kazancı 40binTL olduğu, bunun paylaşımı ile şahsıma 200TL pay düştüğü ve verildiğini gösterdim. Bu suçlamalar bitmediği için, her ay aldığım paranın bordosunu ortaya koymakta idim. Yanıtları çok az olmuş en az 400TL olmalı dedikleri de anımsarım. Hesap boyutuna göre oluşmakta idi. Bu iddialar, toplumda bir haksızlık yapıldığı, zimmete para geçirildiği algısı ile suçla dönüştürülmesi bu Kültürel boyutun özelliğidir. Bunun anlamı, insanın davranışını değiştirip, kızgınlıkla hata yapmasını sağlamaktır.

Alış-Veriş, Market: Birey Kültürü esasında artık alış-verişler, bireyin memnuniyeti emelinde olmaktadır. Çok detaylı, farklı özellikli olanlar, nadir olanlar artık alınabilmektedir. Eğer memnun olunmaz ise, iade önemli, müşteri memnuniyeti açısından da derhal tazminat ödendiği de gözlenebilmektedir.

6) İnsan:

İnsanlık boyutunda insanın başına gelmeyecek olmayacak, çok farklı açılardan sınanacağımız kabul edilmelidir. Tümü bizim aşabileceğimiz boyuttadır. Çözüm doğru veriyi paylaşmak, eğer bir hata varsa düzeltmek, ekleme yapılacak ise yapmak, ancak bir gerekçesi olmalıdır. Döner Sermaye hesaplamasında katkı payları çok düşük olunca, hemşirelere ayda 12TL gibi bir rakam çıkmakta idi. Bu durumda, artı, asgari fiyat destekleme adı altında bir ekleme ile tüm 657 Sayılı Kanuna göre çalışanlara 50TL ekleme yapıldı. Bu arada bazı kişiler tarafından bir kısmı, Döner Sermaye Bürosuna karşı yürüyüşe geçtiler, onlara sandalyeye çıkarak, *hastane malzeme için para var, Öğretim Üyelerine de verilmiyor, kimseye verilmiyor, para hastanenin ısıtılması için, yakıt olarak gidiyor ve gidecek* dedim.

Hiçbir çalışan, kendi çalıştığı kurumun aleyhine davranmaz, insan olan içindir bu sözler, sizlere değil, size söyleyenlere demekteyim dedim. Alkışladılar ve her yaklaşımı desteklediler.

İnsan olan, insanlıkta olan, harcamalarını anne ve bebek açısından, emzirme yönünden ele almalıdır. Hastanede Meme süt çekme pompası yok iken 3 adet alındı. Yoğun Bakıma, Yenidoğan Bebek servisine ve Perinatoloji kliniğine alındı. Eğitim, emzirme olarak verildi, uygulama bazında yapıldı. İhtiyaca göre, insan temelinde göre alındı, hizmete sunuldu.

7) Sağlık algısı ve yapısı:

Birey öne çıkınca bireyin sağlığı da doğal olarak öne alınmalıdır. Özellikle tüm harcamalar bu açıdan ele alınmalıdır.

Hastanede istek önce hasta, anne ve bebekten gelmeli, sonra servis hemşireleri ve müdavi hekimlerin görüşleri alınmalıdır. Bir çocuk eğer buhar tedavisi yapılacak ise, hemen uygulanmalı, ayrıca yedek de olmalıdır. İstenen iki buhar makinası yerine 12 adet alındı ve yüksek teknoloji olan teslim alındı. Temel istek değil, gereksinim ele alınmalıdır. Bozuk olduğu ifade edilenler incelendiğinde, doğrudan prize takip çalıştırdıkları, açma ve kapama düğmesine bakılmadığı, kapatıldığı için çalışmadığı görülmüştür. Dolayısıyla eski teknoloji boyutunda olunca, teknolojik ve bireyin sorumluluğu alması gerektiği vurgusu önemlidir.

Bir çalışma yapmış, tek kullanımlık enjektör ve iğne 1,5TL iken bunların stelizasyonu için 13TL masraf yapıldığı, ayrıca cam enjektörlerin de 3 defa kullanıldıktan sonra piston uyumu olmadığı ve kırıldığı dikkate alınca esas malzeme değil, önemli olan uygulama ise maliyet çok daha öne çıkmakta idi. Ayrıca malzemeler birimin tercihi ile onların gelir havuzu, kazancından düşürülünce, en kaliteli olan alındı, bu sayede fire ortadan kalkmış oldu.

Her birim ve Hastane için %10 oranında ücretsiz ve eğitim olgusu hakkı verildi, bu ortalama %7 oranında kaldı. Birimler ücreti hasta vermesine göre indirmekte idiler. Ayrıca masraf zaten Devletten alındığı için, hastalara ayrıca fiyat düşmemesi sağlandı.

Emzirme odası, annenin yatağında emzirmesi için yeni boyutlar, yeni malzemeler alınmış uygulamada benimsenenler seçilerek, en üst yapı oluşturuldu.

Dışardan gelen annelere de eğitim için emzirme teknik beceri kazandırma birimleri poliklinik dahil oluşturuldu.

8) Teknolojik boyut:

Her bireyin gebeliği ve emzirmesi farklı olduğu için, yaklaşımlar duruma ve sorunlara göre yapılandırılmaktadır. Sosyal sınıf dikkate alınmaz. Bebeğe göre yaklaşım yapılır. Ayaktan kontrol, izlem, kontrollere gelmesi, ev ziyaretleri yanında Yoğun Bakım Ünitesi olarak, Birinci, ilk aşama, İkinci Düzey, hasta olanlar, Üçüncü Düzey ölüm sıkıntısı içinde olanlar, bunlarda A ve B diye ayrılmaktadır.

Ücret, Amerika'da Yoğun Bakım 12000Dolar, ilaç ve uygulamalar ise ayrıca ücret alınmaktadır. Ülkemizde ücret alınmaz, ama anne kalıyorsa, oda ücreti alınmaktadır.

Birey önemlidir. Hastalık YOK, hasta VAR prensibi aktif uygulanır ve geçerlidir.

Ekonomi Bilimi ucuz kavramında iken, bu ilkeler; Etkin, Verimli, Alınıp, kullanılabilen, Beğenisi olan, Mutluluk yaratan/aldığı ve sahip olduğu için memnun olan, hatta Gurur duymanın ekonomik olduğunu belirtmektedirler. Kalite, öne çıkmaktadır. Bunun önünde de **müşteri memnuniyeti** vardır. Kısaca birey hakkı önemsenmektedir. Özet olarak anne ve bebek emzirme boyutunda bütünleştirilmeli, cilt cilde temas, kanguru metodu uygulanmalıdır. Artık bir firma, satın alanın görüşünü, memnun olması, firmadan duyduğu memnuniyeti dile getiren oranlar sunulmaktadır. Bu malı almadan ötesi, geri verme ve haklarının bireysel korunması temeldir.

Anne sütü ve emzirme konusunda satılan birçok ürün ötesinde, gerçekleşen boyutta, emzirmede, anne ve bebeğin mutlu olması öne çıkar. Anne sütü yetersiz sözü Yüksek Teknoloji Kültüründe vardır, Birey Hakkı Kültüründe olamaz, alınan emzirilen sütün yeterli olması sağlanmalıdır.

Yenidoğan Olgusu

Canlı varlıkların en zayıf oldukları nokta, gebeliğin sona ermesi, sıvı ortamdan kara sistematiğine bir bakıma denizden karaya çıkan varlık yapısında olmaktadır. Normalde alveol açılması için 60-80 cm Su, basıncı gerekli, daha sonra ise 3-5cmSu yeterli olmaktadır. Bu şişen balonun ilk aşamada zorlanılırken, daha sonra pörsür ama kolay açılır, benzeri yapıda olur.

Bu konunun anne sütü ile alaka kurulmayabilir, anne eğer mutlu ve çocuğu istiyorsa, Endojen hormonlar, mutluluk hormonları ile, seratonin, endorfin, dopamin ve oksitosin salgılar. Burada oksitosin sütün çıkması için önemlidir. Bu durum dokuların esnekliğini de etkilemektedir. Kısaca emmeden, doğum ile süt vermeye yaklaşmıştır.

İlk 30 dakika içinde bebek hiperaktif, daha sonra uyuyacak, doğum sıkıntısını atacak, sonra tekrar uyanarak emmek isteyecektir. İşte bu ilk 30 dakika içinde emmesi önemlidir. Emme ile oksitosin yeniden salgılanır. Bu süreler kaçırılınca, bebek uyur, sindirim sistemi durur, daha sonra emzirme ve talep etme boyutunun güçlü olması sağlanmaz ise emzirme başarılı öngörülmeyecektir.

İslam'da din adamı olmadığı, sadece öğretmen, öğretici olarak Hoca boyutu olduğu, namaz ve ibadetleri yapmak için yardımcı bulunmaması açısından destek personel olduğu, bunların her bireyin yapabileceği bilinmelidir. Bazı felsefeciler konuları yorumlayabilirler. Bu görüşler kendilerini bağlar. Ama din adına diyerek, emzirme ve anne sütü hakkında olumsuz şeyler söyleyenler, din adına değil, kendi adına, din kavramını alet ederek kullanmaktadırlar.

622 Medine Antlaşmasında bireye karışılmayacağı Peygamber imzası ile vardır. Kuran'da Peygamberin işlevi açık belirtilmektedir. Bunlar:

- **Peygamberler/Aydınlatıcı/Resul müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilmiştir.** 2/213 *İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, peygamberleri müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak gönderdi. Onlarla, anlaşmazlığa düştükleri konularda, insanlar arasında hükümsinler diye gerçeği taşıyan kitabı hak olarak indirdi. O kitapta anlaşmazlığa düşenler, o kitap kendilerine verilmiş olanlardan başkaları değildi. Bunlar, kendilerine açık kanıtlar geldikten sonra sırf aralarındaki kiskançlık/doymazlık/azgınlık/denge noktasından sapma/yalancılık/zulüm/kibir/zinakarlık yüzünden, çekişmeye girmiştir. Sonra Allah kendi izniyle, inananları, üzerinde tartışmaya girdikleri gerçeğe tekrar ulaştırdı. Allah, dilediği kişiyi/dileyeni dosdoğru yola iletir.*
- **Müjde ve uyarma, bir işi yapmadan önce bilgilendirme boyutudur.** 4/165 *Müjdeleyici ve uyarıcı resuller gönderdik ki, elçiler geldikten sonra insanların Allah'a karşı kanıtı olsun. Allah Aziz'dir, Hakim'dir.*
- **Müjde ve uyarı gelmiş iken, başka bilim dışı bir bilgi ve dayanağınız olmamalıdır.** 5/19 *Ey Ehlikitap! Resullerin arası kesildiği bir sırada resulümüz size geldi; ayan-beyan açıklamalarda bulunuyor. "Bize ne müjdeci geldi ne uyarıcı" demeyesiniz. İşte müjdeci de geldi size, uyarıcı da. Allah her şeye Kadir'dir.*
- **Kitap, Kuran kelime anlamı öğüt, sunum kümesi olup, burada da uyarmak için indirildiği belirtilmektedir.** 6/93 *Bu da bizim, kentlerin/medeniyetlerin anasını uyarman için indirdiğimiz bir kitap. Kutsal-bereketli, kendinden öncekini doğrulayıcı. Ahirete inananlar, ona da inanırlar ve onlar namazlarına/dualarına devam ederler.*
- **Peygamber bilinmeyi, geleceği bilmediğini, uyarıcı ve müjdeleyici olduğunu vurgulamaktadır.** 7/188 *De ki: "Ben kendi nefsiime, Allah'ın dilediğinden başka ne bir yarar sağlayabilirim ne de bir zarar verebilirim. Eğer garbı biliyor olsaydım iyilik ve güzelliği elbette çoğaltırdım. Bana kötülük dokunmamıştır bile. Ben, inanan bir topluluk için bir uyarıcı ve müjdeciden başkası değilim.*
- **Ben uyarandan başkası değilim, benden dilemeyin ifadesi anlaşılmaktadır.** 46/9 *De ki: "Ben, resuller içinden bir türedi değilim! Bana ve size ne yapılacağı da bilmiyorum. Bana vahye-edilenden başkasına da uymam! Ve ben, açıkça uyarıcı bir elçiden başkası da değilim.*
- **Tanık, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilmiştir.** 48/8 *Şu bir gerçek ki, biz seni, bir tanık, bir müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik.*
- **Yaratılışa, bilime, fenne karşı çıkılmaması ve açıklayan, bilgi veren ve uyarıcıym demektedir.** 51/50 *O halde Allah'a kaçın/sığın! Ben size O'ndan gelmiş açıklayıcı bir uyarıcıyım. 51/51 Allah'ın yanına başka bir ilah koymayın! Ben size O'ndan gelmiş açıklayıcı bir uyarıcıyım.*
- **Açık uyarıcı biriyim denilmektedir.** 67/26 *De ki: "Bilgi Allah'ın katındadır. Bana gelince, ben ancak açıkça uyarıcı biriyim."*
- **Sakınanlar, kısaca dikkate alanlar için uyarıcı ve düşündürücü sıfatını belirtmektedir.** 69/48 *Gerçek şu ki o, sakınanlar için tam bir uyarıcı ve düşündürücüdür.*
- **Net olarak uyarıcı olduğu vurgusu, Kuran incelemek ile belirginleşmektedir.** 71/2 *O dedi ki: "Ey toplumum! Hiç kuşkunuz olmasın, ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım."*
- **Uyarmak peşin değil, düşünerek kabul edilmeli, sorumlu birey olmaktadır.** 88/21 *Artık uyar/düşündür! Çünkü sen Kur'an ile uyarıcı/düşündürücü birisin.*

Tüm buna karşın bireylerin görüşleri farklı olabilir. Bu açıdan Kuran emzirme konusunda açık vurgusu varken, bunları bozmak, farklı yorumlamak Kuran'a karşı yaklaşımdır. Temel anlamda, birey görüşü olsa sorun yok, ama din böyle demesi, kural içinde ifadesi kabul edilebilir olamaz.

Emzirme her memeli canlının doğal, yaratılış boyutunda olan bir boyuttur, bu açıdan yaratılışa uygun davranış oluşmalı ve bu konu üzerinde bilim ve beceri kazanan ekipler kurulmalıdır. Bu ekiplerin tek algısı sevgi, insanlık sevgisi ve kardeşlik ilkeleridir.

Sonuç

Bir konu ile ilgilenirken, üzerinde fikir yürütürken, topluma anlaşılması için, bazı simgeler emsal olarak sunulur. İnsanlık boyutunda, fedakârlık örneği denilince burada karşımıza anne ve emzirme eylemi gelmektedir. Buna benzer bir olgu ortaya atılamaz.

İnsanlar belirli amaçlarla çocuk sahibi olabilirler. Başlıca; 1) Aile, toplum nüfus sayısı artması için, toplumda bir hakimiyet için evlat sahibi olmak, 2) Her evliliğin sonucunda çocuk olması gerektiği düşüncesi, 3) Yeni nesil, evladının olmasını istemesi, 4) Sevginin bir sonucu olarak evlat sahibi olmak, 5) Anne demek, evladı olmak demektir prensibi gibi algılardan söz edilebilir.

Kendi ailemiz açısından ele alındığında, bir varlık oluşması, sevgi ve insanlığın bir temsili olması istenmiştir. Bu açıdan çocuklar ne istiyorsa yerine getirilmiştir. Baba su getir, getirmişin değil, emir olarak getir, Televizyon kanalını değiştir gibi yaklaşımlar olmuştur. Birçok kişi kızmış olsa da çocuklar işlevlerin toplumda olduğu gibi emir ile olamayacağını algılamaları gerektiği düşünülmüştür. Geçenlerde bir parkta torun ile oynarlarken, toruna yapma, etme, elleme yerine, onunla oynamak ve ona davranışlarını ortak oluşturmaları bir gurur verici olmuştur. Yaklaşımlarımızın anlamı olmuştur. Diğerleri ise yapma komutu dışında, yapıcı sözleri olmadığı algılanmıştır. Batı Amerika'da torunlar ile biz oynarken, onlar bir kenarda oturmaları, seyretmeleri, çocukları tek başına bırakmaları fark edilmiştir. Çocuk Davranışı konusunda bir psikolog, biz cesaret edemiyoruz demiştir.

Konu emzirme veya emzirmeme değil, sevgi, yaratılış ve anne ile bebeğin hakları çerçevesinde ele alınmalıdır. Yap veya yapma demek kabul edilemez davranıştır. Bilgilendirme yeterli olmalıdır. Uyarı TDK kelime anlamı olarak, herhangi bir konu ile sorun ile ilgili olarak belirtmek, dikkati çekmek için söylenen söz ve yazıdır denilmektedir. Bu açıdan emir, yaptırım ve sorgu küpü olamaz, sadece bilgi ve beceri desteği verilmelidir. Algılayan, kabul edene ifade eder, ihtar olarak sunmak bile anlaşılır olamaz. Kuran: 2/6: *Şu bir gerçek ki, o küfre batmış olanları sen uyarasan da uyarımasan da onlar için ayndır; iman etmezler* belirtilmesi ile talebin ve isteğin bireyden, anneden gelmesi gerekir. Zorlama boyutuna bile yaklaşılmalıdır.

Emzirme konusunda ne kadar benimseyenlerin sözleri ile karşı çıkanların sözleri birbiri ile kavga düzeyinde olmaktadır. Bırakın anne karar versin denilmelidir. Emzirme konusunda eğitim veren, beceri kazandıranların öncelikle Tıbbi ve genel etik ilkeler doğrultusunda, sevgi ve anlayışla davranması çok önemlidir, başarı boyutu da buna bağlıdır, emzirmenin en az 6 ay sürmesi ile başarıdan söz edildiği de dikkatlerden kaçmamalıdır.

Kaynaklar

- 1) Güvenç, B. İnsan ve Kültür. Boyut Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- 2) www.parents.com.baby/tips
- 3) Civil Code Section 43.3 illegal to ask stopping the breastfeeding.
- 4) Yunus kelimesi, www.etimolojiturkce.com/kelime/yunus/amp
- 5) Emre kelimesi, (www.tdk.gov.tr)
- 6) www.tripadvisor.com.tr.
- 7) Kuran: Kuranı Kerim çözümü, www.ahmedhulusi.org. 2008.
- 8) Kuran, Türkçe: Y. N. ÖZTÜRK, Kur'an'ı Kerim Meal. www.yeniboyut.com/meal.asp.

- 9) Anayasa, www.mevzuat.gov.tr
- 10) **Bilgilendirme:** EsOGÜ TF İlaç Klinik Araştırmaları Etik Kurulu, AYDINLATMA ve ONAM/RIZA FORMU, 2011. (Hazırlanan kaynaklar: NOT: a) HHY= Hasta Hakları Yönetmeliğinde belirtilenler, AYRICA 19 Ağustos 2011 gün ve 28030 Sayılı Yönetmelik SUNULANLAR EKLENMİŞTİR, b) Açıklamalar = “Eşit Sağlık Hakkı Formu/EXPLANATORY Model’den de Yasa ve Yönetmelikler yanında ayrıca yararlanılmıştır. (Behrman, R.E. Kliegman, R.E. et all. Nelson Textbook of Pediatrics, 16th ed. W.B. Saunders Company, Philadelphia, 2000, sayfa.10)
- 11) Türk Ceza Kanunu, www.mevzuat.gov.tr
- 12) 622 Medine Antlaşması, Wikipedia.
- 13) 1924 Anayasası, www.mevzuat.gov.tr

M. A. Ateşit Koleksiyonundan